

**GREEN CARE -YRITTÄJYYS
SOSIAALISENA INNOVAATIONA JA
URAVALINTANA SOSIAALI- JA
TERVEYSALALLA**

Kati Huttunen
Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Ympäristöpolitiikka ja aluetiede
Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2013

HUTTUNEN, KATI: Green care -yrittäjyys sosiaalisena innovaationa ja uravalintana sosiaali- ja terveysalalla

Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen pro gradu -tutkielma, 73 sivua

Joulukuu 2013

Green carella viitataan eläinten, luonnon ja maaseudun ympäristöjen hyvinvointia tuoviin vaikutuksiin sekä niiden hyödyntämiseen hyvinvointipalveluiden tuotannossa. Green careen liittyvä yrittäjyys nähdään sosiaalisena innovaationa, jonka syntymiseen ovat olleet vaikuttamassa sekä maatalouden että sosiaali- ja terveydenhuollon kohtaamat rakennemuutokset. Green caren käsite on Suomessa nostettu esille viime vuosina etenkin hyvinvointialan pienyrittäjyyttä kehittävien hankkeiden yhteydessä.

Tutkielma tarkastelee sitä, millaisia kokemuksia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on green care -yrittäjyyden käynnistymisestä Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin asiantuntijoina sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset muodostavat keskeisen ja tärkeän ryhmän green care -yrittäjissä. Tutkielman tavoitteena on lisätä tietoa ammattilaisten erityispiirteistä yhtenä green care -yrittäjien ryhmänä.

Empiirisen aineiston keruu on tehty haastattelemalla kuutta green caren kehittämishankkeisiin osallistunutta sosiaali- ja terveysalan ammattilaista, jotka toimivat green care -yrittäjinä tai suunnittelivat alan yrityksen perustamista. Aineiston tarkastelussa hyödynnetään työurien tutkimuksessa käytössä olevia näkökulmia ja käsitteitä. Kokemuksia green care -yrittäjyydestä valaistaan tarkastelemalla yrittäjien työurien kulkua. Lähestymistapa on narratiivinen, jolloin huomio kiinnittyy siihen, miten haastateltavat rakentavat työuraansa kertomuksena. Haastatteluaineiston analyysi toteutettiin sisällönanalyysillä teemoittelun periaatteita noudattaen.

Narratiivinen viitekehys korostaa haastateltavien omia kokemuksia, mutta valottaa myös kokemuksen ja kertomuksen yhteyttä laajempiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin konteksteihin. Green care -yrittäjien uranarratiivit nojasivat sosiaali- ja terveysalan ihanteisiin ja tarinankertomisen malleihin, mutta tämän lisäksi niissä oli havaittavissa myös ajatuksia työurien yksilöllistymisestä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kokemuksissa green care -yrittäjyys nähtiin eettisempänä hoivan tuottamisena, ammatillisena erikoistumisena sekä sellaisen uudenlaisen uravaihtoehdon etsimisena, jossa keskeiseksi muodostui omiin vahvuuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin nojaavan työn ja yrittäjyyden luominen.

AVAINSANAT: sosiaali- ja terveysalan ammatit, hyvinvointiyrittäjyys, green care, uratutkimus, narratiivisuus

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkielman tausta.....	1
1.2 Kysymyksenasettelu	3
1.3 Tutkimuksen kulku	4
2. AINEISTO JA MENETELMÄT.....	6
2.1 Green care -yrittäjät	6
2.2 Narratiivinen haastattelu	9
2.3 Narratiivien sisällönanalyysi.....	11
3. NARRATIIVISUUS URATUTKIMUKSESSA	13
3.1 Työurien yksilöllistyminen	13
3.2 Narratiivinen lähestymistapa	15
3.3 Narratiivisuus uramuutoksen tarkastelussa.....	16
4. GREEN CARE -YRITTÄJYYDEN ESITTELY SUOMESSA.....	19
4.1 Green care tulevaisuuden alana	19
4.2 Green care -hankkeet pienyrittäjyyden lisäämisen keinona.....	21
4.3 Green caren historia ja kansainväliset esikuvat	24
4.4 Luontoavusteiset toimintamuodot.....	26
4.5 Green care Suomessa	28
5. SOSIAALI- JA TERVEYSALAN AMMATIT JA YRITTÄJYYS	32
5.1 Sosiaali- ja terveysalan ammattien erityispiirteitä	32
5.2 Ammatin ja yrittäjyyden yhdistämisen haaste	35

6. GREEN CARE -YRITTÄJIEN TYÖURIEN KULKU	38
6.1 Työuran alku sosiaali- ja terveysalalla.....	38
6.1.1 Sosiaali- ja terveysalan valinta.....	38
6.1.2 Ammatin omaksuminen	40
6.2 Kiinnostuksen syntyminen green care -yrittäjyyteen.....	43
6.2.1 Kokemukset luonnon hyvinvointivaikutuksista.....	43
6.2.2 Julkisella sektorilla koetut ongelmat.....	45
6.3 Green care -yrittäjyyden sisältö	47
6.3.1 Ammattietiikan toteuttaminen	47
6.3.2 Ammatillinen erikoistuminen	50
6.3.3 Vaihtoehtoinen uramahdollisuus	53
7. GREEN CARE -YRITTÄJYYS KOETTUNA JA KERROTTUNA.....	57
8. LOPUKSI.....	62

1. JOHDANTO

1.1 Tutkielman tausta

Green carella viitataan luonnon, eläinten ja maaseutuympäristöjen tuomien hyvinvointivaikutusten hyödyntämiseen sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluiden sekä erilaisten virkistyspalveluiden tuottamisen yhteydessä. Usein green care määritellään sateenvarjokäsitteeksi, jonka alle lukeutuu monia erityyppisiä luontoon ja eläimin pohjaavia ihmisten hyvinvointia tukevia menetelmiä (Haubenhofen ym. 2010, 106; Sempik ym. 2010, 27; Soini 2012, 321). Green careksi laskettavia toimintamuotoja ovat esimerkiksi ratsastusterapia, puutarhaterapia, hoivamaatalous ja niin kutsuttu kaverikoira -toiminta. Toiminta sijoittuu usein luonnonympäristöön tai maatilalle, mutta green caren menetelmiä voidaan tuoda ja käyttää myös kaupunki- ja laitostympäristöissä (Haubenhofen ym. 2010, 106).

Green caren käsite on alkujaan syntynyt Keski-Euroopassa, missä se on saanut alkunsa maatilojen tavoitteesta monialaistaa tuotantoaan tarjoamalla hyvinvointipalveluja perinteisen maataloustuotannon rinnalla (Haubenhofen ym. 2010, 106). Aluekehittämisen ja yrittäjyyden lisäämisen näkökulmat liittyvät voimakkaasti green careen. Tällä hetkellä ympäri Eurooppaa on käynnissä useita tutkimus- ja kehittämishankkeita, joissa toimintaa pyritään edistämään erityisesti harvaan asutuilla seuduilla (Soini ym. 2012, 320). Suomessa green care on nostettu esiin Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa uutena hyvänä käytäntönä, jota tulee edistää muun muassa hanketoiminnan avulla (Maaseutupoliitiikan yhteistyöryhmä 2009, 102). Yrittäjät ovat olleet toteutuneiden green care -hankkeiden keskiössä, ja tavoitteena on ollut toimintatavan esittely uutena mielenkiintoisena liiketoiminnan mahdollisuutena.

Hyvinvoinnin markkinoiden uskotaan laajenevan tulevaisuudessa voimakkaasti ja tarjoavan runsaasti mahdollisuuksia uudenlaisten tuotteiden ja palvelujen kehittämiseksi. Green care -yrittäjyys nähdään harvaan asutuilla seuduilla työllistäjänä, taloudellisen toiminnan elävöittäjänä sekä alueiden kilpailukykyyn vahvistajana. Toimintamuodon leviämisenä nähdään olevan laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä, ja tämän vuoksi green caren katsotaan

täyttävän sosiaalisen innovaation tunnusmerkit (Rantanen & Granberg 2010, 34; Soini ym. 2011, 327).

Sosiaalisena innovaatiot ovat määriteltävissä uudennlaisiksi tuotteiksi, palveluiksi tai työn organisointitavoiksi, jotka uudistavat yhteiskuntaa ja parantavat sen suorituskykyä. (Yli-Viikari ym. 2009, 15; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 73.) Sosiaalisena innovaationa green caren toivotaan tarjoavan ratkaisuja erityisesti maatalouden rakennemuutoksen tuomiin haasteisiin etsimällä uudennlaisia tapoja hyödyntää maaseudun luontaisia resursseja palvelujen tuotannossa. Green care -yrittäjien nähdään osaltaan vaikuttavat maaseutu ympäristöjen laatuun ja viihtyisyyteen sekä esimerkiksi sosiaalisen pääoman kasvuun maaseudulla. Toisaalta green careen ladataan odotuksia vastata sosiaali- ja terveystalveluiden kohtaamiin ongelmiin väestön ikääntyessä ja alan työvoimatarpeen kasvaessa. Green care -yrittäjien nähdään osallistuvat hyvinvointijärjestelmän rakenteiden ja toimintamallien uudistamiseen kehittämällä talveluja, jotka ovat sekä yhteiskunnan että yksittäisten asiakkaiden näkökulmasta parempia. (Rantanen & Granberg 2011; Soini ym. 2011, 327.)

Green caren termin lanseeraaminen Suomeen on tapahtunut ylhäältä käsin tutkijoiden ja maaseudun kehittäjien toimesta (Soini ym. 2011, 320). Tällä hetkellä toimintaa pyritään lisäämään ja kehittämään noin kahdessakymmenessä hankkeessa eri puolilla maata (Soini 2012, 13). Vaikka green caren termi on täällä uusi, korostetaan kehittämistoimien yhteydessä usein sitä, että esimerkiksi maanviljelyä ja eläinten hoitoa on käytetty kuntoutusmuotona julkisissa instituutioissa ja yksityisissä yrityksissä jo pitkään (Partanen ym. 2006, 135). Green care -hankkeiden yhdeksi tavoitteeksi luetaanakin jo olemassa olevan luontoavusteisen toiminnan tekeminen näkyväksi, ja sen nostaminen tietoisien kehittämisen kohteeksi (Soini ym. 2011, 320).

Green care -alan kehittämisessä mukana olevien toimijoiden näkemyksen mukaan toimintamallin yleistyminen tulee Suomessa tapahtumaan eri alojen ammattilaisten yhteistyön kautta. Vallitsevan näkemyksen mukaan green care -yrittäjänä voi toimia hyvin monennlaisista ammatillisista lähtökohdista, kuten hyvinvointi-, matkailu- tai luonnonvara-alalta. Green care -yrittäjiksi lasketaan yleisesti kuuluvan varsinaisten sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoajien

ohella myös yleisemmin ihmisten hyvinvoinnista kiinnostuneita palveluntarjoajia, kuten luontomatkailuyrittäjiä.

Tämä tutkielman kiinnostuksen kohteeksi rajautuvat sosiaali- ja terveysalalta tutkinnon omaavien henkilöiden näkemykset green care -yrittäjyydestä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset muodostavat mielenkiintoisen ja keskeisen ryhmän green care -yrittäjissä. He toimivat ammattiensa puitteissa ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden asiantuntijoina, ja heillä on koulutuksensa ja työkokemuksensa kautta pääomaa, jota green care -yrittämisessä on mahdollista hyödyntää. Luonnollisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on lisäksi lainsäädännölliset edellytykset varsinaisen sosiaali- ja terveysalan yritystoiminnan harjoittamiseen. Green caren yleistymiseen vaikuttaakin voimakkaasti se, millaisena uravaihtoehtona green care -yrittäjyys näyttäytyy sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien silmissä.

1.2 Kysymyksenasettelu

Tämän tutkielman tarkoituksena on valottaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten suhtautumista green careen uutena hyvinvointiyrittämisen muotona. Tarkastelun kohteena ovat sosiaali- ja terveysalalta tutkinnon ja työkokemusta omaavat henkilöt, jotka ovat päättäneet perustaa green care -yrityksen tai jo toimivat yrittäjinä. Heidän näkemystensä ja kertomustensa kautta pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseen, *millaisia kokemuksia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on green care -yritystoiminnan käynnistymisestä Suomessa?*

Green care -yritystoiminnasta kertyneiden kokemusten tarkastelun teen kohdistamalla huomioni green care -yrittäjien työurien kulkuun. Olen kiinnostunut siitä, mitkä seikat ovat olleet vaikuttamassa green care -yrittäjyyden valintaan, ja mitä työhön ja ammattiin liittyviä tavoitteita yrittäjyyden kautta pyritään saavuttamaan. Lähtökohta työurien tarkasteluun on narratiivinen, jolloin tutkielman tarkastelun kohteeksi määrittyvät green care -yrittäjien työuristaan esittämät kertomukset. Käsittelen uranarratiiveja kokonaisuuksina, jotka ulottuvat aina ammatin valinnasta nykytilanteeseen saakka. Aineiston analyysin tuloksena piirtyy kuvaus työuran muutoksesta

sosiaali- ja terveysalalta green care -yrittäjäksi. Green care -yrittäjien uranarratiiveja analysoin seuraavien alakysymysten avulla:

- *Miten green care -yrittäjiksi päätyneet kuvaavat sosiaali- ja terveysalan ammatinvalintaansa ja ammattiin sopeutumistaan?*
- *Miten ajatus green care -yrittäjäksi ryhtymisestä on saanut alkunsa?*
- *Mitä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset pitävät sisällöllisesti kaikkein tärkeimpänä green care -yrittämisessään?*

Tutkielmassa käytössä oleva kertomuksellinen eli narratiivinen lähestymistapa liittyy kiinteästi sosiaaliseen konstruktionismiin. Lähestymistavan lähtökohtien mukaan työurasta esitettyä kertomusta ei tule pitää sen objektiivisena kuvauksena, vaan ennemminkin kerrottuna konstruktiona. Uranarratiivia ei siten ole olemassa ennen kuin sitä aletaan tuottaa. Käsitys omasta työurasta muovautuu ja rakentuu vähitellen, kun sitä kerrotaan. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 43.) Uranarratiiviin on vaikuttamassa myös tarinan kertomisen konteksti, jolloin narratiivi tuotetaan erilaiseksi eri tilanteissa. Green care -yrittäjyys uranarratiivin loppuratkaisuna oli ohjaamassa tähän tutkielmaan osallistuneiden urakerrontaa, nostaten esiin yrittäjyyden valinnan kannalta olennaisia kokemuksia.

1.3 Tutkimuksen kulku

Tutkielman seuraavassa kappaleessa esittelen haastatteleman green care -yrittäjät sekä kuvailen aineiston keruun ja analyysimenetelmän. Tutkimushaastattelut suoritin narratiivisen haastattelun periaatteita noudattaen, jolloin tavoitteeksi muodostui se, että tutkittavat mahdollisimman vapaasti kertoivat tarinan työuransa kulusta. Haastattelujen tuloksena syntyneet uranarratiivit analysoin sisällönanalyysiä hyödyntäen.

Luvussa kolme käsittelen narratiivista lähestymistapaa työurien tutkimuksessa. Narratiivisuudessa on kyse tarinallisesta tavasta esittää ja siirtää tietoa, mutta tämän lisäksi lähestymistapa kiinnittää huomion siihen, kuinka koko sosiaalinen elämämme on luonteeltaan

narratiivista. Narratiivisen lähestymistavan kautta työura näyttäytyy aktiivisesti työstettynä kertomuksena, johon ovat vaikuttamassa kulttuurissa vallitsevat käsitykset työuran kertomiseen soveltuvista tarinankertomisen malleista. Tästä syystä tarkastelen lähemmin työuriin liittyvää tutkimusta, ja sitä miten käsitykset työurasta ovat viime aikoina olleet muutoksessa.

Luvussa neljä esittelen green caren käsitettä, sen historiaa ja lanseeraamista Suomeen uutena hyvinvointiyrittämisen mallina. Tarkastelen, miten aluekehittämisen kontekstissa yrittäjäksi ryhtymisen prosessia on hahmotettu, ja kuinka yksilön yrittäjyyshalukkuuteen on katsottu voitavan vaikuttaa.

Sosiaali- ja terveysalan ammatti muodostaa erityisen taustan yrittämiselle. Luvussa viisi käsittelen sosiaali- ja terveysalan ammattien erityispiirteitä ja aiempaa tutkimusta siitä, miten alalla suhtaudutaan yrittäjyyteen. Keskeisimmäksi teemaksi nousee vanha ja usein yhä vallalla oleva näkemys hoivan ja yrittäjyyden yhdistämisen haasteellisuudesta. Näkemyksen taustalla on käsitys liiketoiminnan toimintatapojen vastakkaisuudesta verrattuna sosiaali- ja terveysalan ammatteihin liitettäviin arvoihin ja eettisiin vaatimuksiin.

Luvussa kuusi analysoin keräämäni haastatteluaineiston sisällönanalyysiä hyödyntäen ja tukeutuen esittämiini tutkimuskysymyksiin. Analyysin kautta piirtyy kuvaus työuran muutoksen kokemisesta sosiaali- ja terveysalalta green care -yrittäjäksi. Aluksi käsittelen teemoja, jotka liittyvät sosiaali- ja terveysalalle lähtöön ja kokemuksiin ammatin valinnan onnistumisesta uran alussa. Tämän jälkeen esittelen, miten muutoksen tarpeellisuutta työuralla tuotiin esille, eli kuinka green care -yrittäjyyttä pohjustetaan narratiiveissa uran johdonmukaiseksi ratkaisuksi. Lopuksi tarkastelen, mitä asioita haastateltavat nostivat esille yrittämisessään itselleen kaikkein tärkeimpinä. Tavoitteenani oli sisällönanalyysin avulla luoda uranarratiiveista selkeä kuvaus ja saattaa aineisto tiiviiseen muotoon, kadottamatta sen sisältämää informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Seitsemännessä luvussa esitän yhteenvedon uranarratiivien sisällöistä sekä erittelen tarkemmin sitä, millaiset tarinankertomisen mallit olivat vaikuttamassa green care -yrittäjien työurien kokemiseen ja kertomiseen.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Green care -yrittäjät

Tutkielman aineiston keruun tein haastattelemalla green caren kehittämishankkeisiin osallistuneita sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, jotka toimivat green care -yrittäjinä tai suunnittelivat alan yrityksen perustamista. Tutkimushaastattelut olivat muodoltaan kerronnallisia. Haastattelutilanteessa yrittäjät tai yrittäjäksi aikovat tarkastelivat työuriaan kokonaisuutena, selventäen samalla green care -yrittäjyyden valinnan taustoja ja syitä. Vapaamuotoisten haastattelujen tavoitteena oli mahdollistaa haastateltavien omille työurilleen antamien tulkintojen mahdollisimman kattava esille tuleminen.

Green carea ei voi käsitteenä pitää siten vakiintuneena, että olisi olemassa jokin määritelmä sille, millainen toiminta luetaan green careksi, tai kuka saa kutsua itseään green care -yrittäjäksi. Koska tavoitteenani on tarkastella haastateltavien omia kokemuksia, tutkimukseen osallistuneet saivat itse määritellä yrityksensä ja toimintatapansa green careksi, sen sijaan että olisin asettanut toiminnalle tiettyjä ulkoisia ehtoja. Tässä tutkielmassa green carella viitataan ideaan luonnon ja eläinten hyvinvointivaikutusten hyödyntämiseen osana hyvinvointipalvelun tuottamista.

Tavoitteenani oli löytää tutkimushenkilöitä, jotka olivat osallistuneet parhaillaan käynnissä olevaan green careen liittyvään hanketoimintaan. Rajauksella varmistin, että puhuimme haastateltavien kanssa samasta aiheesta, ja toisaalta tällöin haastateltavat pystyivät peilaamaan hankkeissa annettua kuvaa green care -yrittäjyydestä omaan toimintaansa. Haastateltaviin sain yhteyden kysymällä kahdesta meneillään olevasta green care -hankkeesta osallistuneiden yhteystietoja ja lähettämällä heille haastattelupyynnön sähköpostitse, joko suoraan tai hankkeen työntekijän välityksellä. Haastattelupyynnössä kuvasin tutkimuksen kohteeksi yrittäjät, jotka ovat kiinnostuneita luonnon, maaseutu ympäristöjen ja eläinten hyvinvointivaikutusten hyödyntämisestä osana hyvinvointiyrityksen tuottamaa palvelua. Lisäksi painotin, että yrityksen ei tarvinnut toimia sosiaali- tai terveysalalla, vaan olin yhtä lailla kiinnostunut yrittäjistä, jotka keskittyvät ennaltaehkäisevien tai virkistystä tarjoavien palveluiden tuottamiseen. Koska

aineiston keruussa tavoitteenani oli, että haastateltavat orientoituisivat valottamaan työuraansa kokonaisuutena, kerroin jo ensimmäisessä yhteydenotossa haastattelun käsittelevän koko ammatillista historiaa aina sosiaali- ja terveysalan valinnasta green care -yrittäjyyteen saakka.

Sosiaali- ja terveysalan naisvaltaisuus tulee aineistossa esille, sillä kaikki kuusi haastatteluun lähtenyt olivat naisia. Ammattitutkinnoista edustettuina olivat lähihoitaja, sairaanhoitaja, toimintaterapeutti ja sosionomi. On huomattava, että peräti neljällä haastateltavista green careksi laskettava yritystoiminta oli alkanut jo ennen käsitteen esittelyä Suomessa, pohjautuen lähinnä omaan näkemykseen maaseutu- tai luonnonympäristöjen käytöstä osana hyvinvointialan yritystoimintaa. Näiden haastateltavien kohdalla green care -hankkeeseen osallistumisen motiivina oli ollut kehittää jo olemassa olevaa yritystoimintaa. Kahden haastateltavan kohdalla green caren kehittämishanke oli ollut keskeisessä roolissa yritysidean synnylle, ja he kuvasivat green care -hankkeisiin liittyvän tiedotuksen olleen osaltaan innoittamassa yrittäjyyteen.

Kaikki haastateltavat tunsivat green historiaa ja toimintamuotoja sekä Suomessa että ulkomailla. Parhaillaan käynnissä oleva green caren kehittämistoiminta oli haastateltaville tuttua, ja he olivat osallistuneet green care -hankkeissa erilaisiin aiheita käsitteleviin tiedotus- ja koulutustilaisuuksiin. Tämän lisäksi kaksi haastateltavista oli toiminut myös kouluttajina hankkeiden puitteissa, lähinnä esitellen omaa yritysideaansa ja toimintatapaansa hankkeiden yhteydessä järjestetyissä tilaisuuksissa. Yleensä ottaen haastateltavat tunsivat luonnon elementtien vaikutusta ihmisten terveyteen käsittelevää tutkimustietoa hyvin, ja kaikille oli kertynyt tietoa green caren historiasta sekä näkemystä menetelmien käytöstä Suomessa ja ulkomailla.

Haastateltavien voi luonnehtia olleen erittäin kiinnostuneita green caren toimintatavoista ja niiden saattamisesta laajempaankin ihmisten tietoisuuteen. Tästä huolimatta green caren termin omaksuminen ei kaikkien yrittäjien kohdalla ollut ongelmaton. Osa haastateltavista totesi käsitteen englanninkielisyydestä olevan toisinaan haittaa, ja toisaalta hämmennystä aiheutti käsitteen hajanaisuus, jonka seurauksena hyvin monentyyppisiä toimintoja on mahdollista kutsua green careksi. Vaikka osa haastateltavista vierasti termin käyttöä, kokivat he kuitenkin, että kyse oli pohjimmiltaan samasta asiasta, käytettiinpä toiminnasta mitä nimitystä tahansa:

Että voi olla kyllä, että se on vieras terminä. Mä vähän tykkään, että mä puhun vaan luonnosta ja eläimistä ja kaikesta tämmösestä. Mä puhun samasta asiasta, mutta mä puhun eri sanoilla. (Haast. 4)

Green care -käsitteen merkitystä voi pitää kaikille haastateltaville samankaltaisena, sillä yksinkertaistettuna kyse oli luonnon hyvinvointivaikutusten havaitsemisesta ja niiden hyödyntämisestä omassa työssä ja liiketoiminnassa.

Haastateltujen työurat olivat kulkeneet hyvin erilaisia polkuja pitkin. Viidellä tutkimukseen osallistuneella oli työkokemusta omalta alaltaan julkisella sektorilla, sen sijaan yhdellä perhekotiyrityksenä toimivalla oman alan työkokemusta oli kertynyt sijoitettujen lasten hoidosta. Haastateltavat olivat toimineet green care -yrittäjinä hyvin eripituisia jaksoja. Kahden haastateltavan kohdalla yritystoiminta oli suunnitteilla tai aivan aluillaan, kun taas loppujen neljän kohdalla toiminta oli ollut käynnissä kolmesta vuodesta pisimmillään noin kahteenkymmeneen vuoteen. Viisi haastatteleistani yrittäjästä työllisti vain itsensä tai tämän lisäksi perheenjäsenen. Yhdellä yrittäjällä oli lisäksi kaksi ulkopuolista työntekijää.

Yrittäjien toteuttamissa green care -palveluissa hyödynnettiin sekä luonnon että maaseudun ympäristöjä. Erityistä kiinnostusta haastateltavilla oli koti- ja lemmikkieläinten käyttöön hyvinvoinnin tuojina, mikä on kansainvälisesti vertaillenkin ollut ominaista suomalaiselle green care -toiminnalle (Hassink & van Dijk 2006, 348). Eläimiä oli yritystoiminnassa käytössä osana kuntoutusta sekä kasvatuksellisten tavoitteiden tukijoina, mutta myös yleisemmin hyvinvoinnin ja virkistystyksen tuojina.

Haastattelujen tekohetkellä puolet haastateltavista toimi yrittäjinä tarjoten sosiaali- tai terveystalvveluja kunnalle ostopalvveluna. Näiden yrittäjien kohdalla palvelussa oli kyse lapsille tai vanhuksille suunnatun hoivan tarjoamisesta tai terveystalvveluna tarjottavasta kuntoutuksesta. Puolella yrittäjistä toiminta keskittyi suurimmalta osin tai kokonaan vapaiden markkinoiden kautta tuleviin asiakkaisiin. Näillä yrittäjillä oli kiinnostusta hyvinvointi- ja virkistystalvveluiden lisäksi tarjota myös muita maaseutuelinkeinoiniin liittyviä palveluita, kuten tilalla valmistettujen käsitöiden myyntiä tai matkailutoimintaa.

2.2 Narratiivinen haastattelu

Koska tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat yrittäjien tai yrittäjäksi aikovien henkilökohtaiset, muistellut, kokemukset työuran kulusta, muodostaa narratiivinen eli kertomuksellinen lähtökohta luonnollisen lähestymistavan. Narratiivisen tutkimuksen avulla on mahdollista jäsentää erilaisia elämään kuuluvia tapahtumia ja kokemuksia. Green care -yrittäjyyden tarkastelussa huomion kohteeksi nousee työurasta esitetty kertomus, ja se millä tavalla yksilöt antavat merkityksiä asioille tarinoidensa kautta (Heikkinen 2007, 142).

Narratiivisessa tutkimuksessa aineistoa on mahdollista hankkia lukuisin eri tavoin. Tutkimuksen kohteena olevat narratiivit voivat koostua suullisista tai kirjallisista haastatteluista tai jopa keskusteluista. Tämän tutkielman aineiston keruussa hyödynsin narratiivisen haastattelun periaatteita. Narratiivinen haastattelu on elämäkerrallista haastattelua, jossa haastattelun painopistettä ohjaillaan siten, että haastateltava käsittelee erityisesti jotakin tiettyä tutkijaa kiinnostavaa tapahtumaa tai ilmiötä. (Saastamoinen 1999, 178.)

Narratiivinen tutkimustapa korostaa haastateltavien omalle työuralle ja sen muutoksille antamaa merkityksenantoa sekä uranarratiivin yhteyttä laajempiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin tekijöihin. Kiinnostus kohdistuu tutkittavien työuriin kokonaisuutena. Narratiivisen lähestymistavan periaatteita seuraten uralla tapahtuvaa muutosta, kuten yrittäjäksi ryhtymistä, ei ole hedelmällistä tarkastella eristyksissä yksilön muusta urakehityksestä. Työuran valintoihin vaikuttavat työelämän tapahtumat ja uralla kertyneet kokemukset, jotka ovat voineet tapahtua kaukanakin yksilön menneisyydessä. Toisaalta työuran tapahtumia tarkastellessa mielenkiinnon kohteeksi nousevat myös ihmisen yksityiselämään kuuluvat seikat. Yrittäjäksi ryhtymiseen on vaikuttamassa yksilön sosiaalinen ympäristö, kuten perhe ja muut tärkeä ihmiset sekä työelämän ulkopuolella tapahtuneet muut elämänsä tapahtumat. Haastattelutilanteessa yrittäjäksi ryhtymisestään kertova green care -yrittäjä ei siis voi selvittää yrittäjyyspäätöstään ilman, että sijoittaa tapahtuman sen merkitykselliseen kontekstiin. (Cohen & Mallon 2001b, 53–54.)

Tutkimusaineiston keruussa pyrkimyksenäni oli saada haastateltavat kuvailemaan omia henkilökohtaisia kokemuksiaan ja selventämän uransa tapahtumia sekä green care -yrittäjyyden syitä mahdollisimman kattavasti. Käytännössä hyvän aineiston saamiseksi narratiivinen haastattelu on hyödyllistä aloittaa sitä valmistelevalle narratiivisella kysymyksellä. Tämä yleinen narratiivinen kysymys liittyy tutkimuksen aiheeseen, ja sen tarkoituksena on saada kertoja tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvä kertomus. Aloituskysymyksen muotoilun on oltava avoin, jolloin se ei rajoita kertojaa, mutta samalla sellainen ettei kertomus pakenisi liian kauaksi tutkijan määrittelemästä aiheesta. (Saastamoinen 1999, 178.) Jokaisen tekemäni haastattelun aloitin tätä periaatetta noudattaen johdantokysymyksellä, jossa pyysin haastateltavaa kertomaan vapaasti oman ammatillisen historiansa. Tämän lisäksi muotoilin haastatteluille väljän rungon pohjautuen sosiaali- ja terveysalalle hakeutumiseen, koulutukseen, työelämän vaiheisiin ja yrittäjyyteen sekä tulevaisuuden näkymiin. Teemarunkoa käytin apunani, jos tilanne sitä tuntui vaativan ja haastateltavan urakertomus jostain syystä keskeytyi.

Narratiivisessa haastattelussa olennaista on, että jos aloituskysymys saa aikaan kertomuksen, sitä ei saisi keskeyttää johdattelevilla tai arvottavilla lisäkysymyksillä (Saastamoinen 1999, 178). Haastattelutilanteissa kertomukset etenivät useimmiten omalla painollaan, ja pyrin mahdollisimman paljon olla puuttumatta siihen, mitä haastateltavat toivat esille. Tästä vapaamuotoisuudesta johtuen, esimerkiksi kertomusten alut olivat erilaisia. Osa haastateltavista aloitti kertomuksensa lapsuudesta, osa nykytilanteesta. Haastattelun eteneminen vaihteli myös suuresti sen mukaan miten kouluttautumis- työssäolo- ja työelämästä poissaolot vaihtelivat. Usein haastattelun kuluessa palattiin aiempaan tai hypättiin eteenpäin. Tämä ei kuitenkaan mielestäni mitenkään haastattelun kulkua haitannut.

Sen sijaan haastattelutilannetta jonkin verran häiritsevänä koin joidenkin haastateltavien kohdalla roolinoton, jossa haastateltava jäi odottamaan kysymyksiä. Haastattelutilanteeseen kohdistuvia ennako-odotuksia pidetään yleisenä narratiivisen haastattelun ongelmakohtana. Tutkittava voi olettaa, että koska kyseessä on haastattelu, hänen täytyy odottaa tutkimuskysymyksiä, jolloin omaehtoinen kertomuksen tuottaminen vaikeutuu. (Saastamoinen 1999, 179.) Nämä tilanteet pyrin ylittämään, esittämällä kyseessä olevaan elämänvaihetta tai teemaa koskevia jatkokysymyksiä. Pyrin muotoilemaan jatkokysymyksen siten, että niiden vastaukset olisivat

tarinamuotoisia. Miksi -alkuisten kysymysten sijaan pyysin haastateltavia kertomaan esimerkiksi, miten hän oli uralla kiinnostunut tietyistä seikoista tai päätenyt tiettyihin tehtäviin, tai yksinkertaisesti pyysin häntä kertomaan tarkemmin omista kokemuksistaan käsiteltävänä olleesta elämäntilanteesta.

2.3 Narratiivien sisällönanalyysi

Aineiston keruun jälkeen kuuntelin äänittämäni haastattelut uudelleen, litteroiden puheen samalla tekstiksi. Narratiiviselle tutkimukselle ei ole mahdollista määrittää yhtä ainoaa oikeaa tutkimusmenetelmää, vaan se sisältää lukuisia erilaisia lähestymistapoja. Hyvärinen on erotellut neljä toisistaan poikkeavaa lähestymistapaa narratiiviseen analyysiin: sisällön analyysin, kertomusten luokittelun kokonaishahmon perusteella, kertomuksen kulun yksityiskohtien analyysin sekä kertomuksen vuorovaikutuksellisen tuottamisen analyysin. (Hyvärinen 2006, 17.)

Olen valinnut aineiston lukutavaksi narratiivien sisällönanalyysin ja aineiston temaattisen luennan. Sisällönanalyysiä voi pitää perusanalyysimenetelmänä, jota on mahdollista käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Analyysin tavoitteena on tutkimusaineiston systemaattinen ja kattava kuvaus. Sisällönanalyysi on mahdollista toteuttaa määrällisen tai laadullisen tutkimusotteen mukaisesti. Määrällisessä sisällönanalyysissä tai sisällön erittelyssä aineistoa analysoidaan tekstiin sisältyvien ilmaisujen tai sanojen perusteella, jolloin noudatetaan tilastollisen tutkimuksen logiikkaa. Sen sijaan tässä tutkielmassa soveltamassani laadullisessa sisällönanalyysissä ei olla kiinnostuneita sisältöjen esiintymistiheydestä, vaan huomion kohteeksi nousevat ilmiöön liittyvät sisällölliset merkitykset. (Emt. 105–106.)

Teemoittelulla viitataan laadullisen aineiston pilkkomiseen ja ryhmittelyyn sellaisten aihepiirien mukaan, jotka toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 93.) Kun teemoittelua sovelletaan narratiivisessa tutkimuksessa, liittyy siihen riski aineiston narratiivisen luonteen menettämisestä (Hyvärinen 2006, 17). Tämän ongelman olen pyrkinyt ylittämään tarkastelemalla aineistosta löytämiäni teemoja kronologisessa järjestyksessä, siten kuin ne

ilmenevät green care -yrittäjien uranarratiiveissa. Käytännössä pyrin erittelemään haastateltavien esittämistä uranarratiiveista teemoja nojaten aiemmin asettamiini tutkimuskysymyksiin. Pyrin etsimään kutakin alatutkimuskysymystäni kuvaavia näkemyksiä ja kiinnittämään huomioni uranarratiivien keskinäisiin samankaltaisuuksiin.

3. NARRATIIVISUUS URATUTKIMUKSESSA

3.1 Työurien yksilöllistyminen

Työuralla tarkoitetaan koko elämän aikana tapahtunutta työssäoloa, ja siihen voi sisältyä useitakin enemmän tai vähemmän ennustettavissa olevia tehtävien tai työpaikkojen vaihdoksia (Lähtenmäki 1992, 43–44). Vaikka työuran käsite on usein liitetty koulutettuun ja arvostetussa ammatissa toimivaan henkilöön, urasta on mahdollista puhua kaikenlaisten työkokemusten osalta (Koivunen ym. 2012, 11). Yksilön kannalta tarkasteltuna ura näyttäytyy sarjana valintoja, jotka yksilö eri tilanteissa tarjolla olevista mahdollisuuksista tekee (Lähtenmäki 1992, 46).

Työuria koskeva tutkimus on luonteeltaan monitieteistä ja uria on tutkittu ainakin psykologiassa, sosiologiassa, antropologiassa ja taloustieteessä (Ornstein & Isabella 1993, 243–244). Keskeisimmät urateorioihin vaikuttaneet tieteenalat ovat olleet sosiologia ja psykologia, mikä on osaltaan ollut vaikuttamassa siihen, että uratutkimusta leimaa vastakkainasettelu rakenteiden ja yksilön kokemuksen välillä. Sosiologisessa tutkimusperinteessä korostetaan yksilön sosiaalistumisprosessia sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja eri instituutioiden merkitystä yksilön urallaan tekemille ratkaisuille. Psykologinen lähestymistapa korostaa yksilön persoonallisuuden ja orientaation määrittävän työuraa. (Almiala 2008, 14; Ekonen 2007, 29.)

Varsinaisen uratutkimuksen katsotaan käynnistyneen 1950-luvulla. Uratutkimuksen alkuvaiheissa keskityttiin uran valinnan problematiikkaan, eli tarkasteltiin sitä, mille ammattialalle yksilö suuntautuu. Lähestymistapa oli hyvin staattinen ja uravalintaa pidettiin kertakaikkisena tapahtumana yksilön elämänculussa. (Lähtenmäki 1992, 12.) Toisekseen uratutkimuksessa kehiteltiin uria kuvaavia vaihemalleja. Ura ymmärrettiin toisiinsa nähden yleensä hierarkkisesti kytkeytyvien työpaikkojen sarjana, joiden kautta työntekijä ylenee tehtävästä toiseen ja ammattitasolta toiselle. Uran vaiheistus tehtiin uran objektiivisten tunnusmerkkien avulla. Uravaiheiden nähtiin seuraavan toisiaan ennalta määrätysti ja yksilön roolia oman uran kehittämisessä pidettiin passiivisena. (Almiala 2008, 5.)

1970-luvulta lähtien uratutkimus koki muutoksia ja tuolloin siirryttiin niin sanottuun avoimien uramallien kauteen. Tärkeäksi nousi uran käsittäminen joko objektiivisena tai subjektiivisena, mitä voi yhä pitää uratutkimuksessa vallitsevana perusjaotteluna. Objektiivisessa uratulkinnessa uraa tarkastellaan ulkopuolisille havaittavissa olevina seikkoina. Uraa havainnoidaan esimerkiksi sen suhteen, miten työtehtävät ja ammatit ovat vaihdelleet yksilön uran aikana. (Lähtenmäki 1992, 28.) Uralla menestymisen kriteeriksi objektiivisessa uratulkinnessa on yleensä kuvattu ylennysten ja palkan määrä (Koivunen ym. 2012, 11).

Subjektiivinen lähestymistapa uraan ulottaa tarkastelun ulkoisesti havainnoitavissa olevan toiminnan taakse kokemustasolle, korostaen yksilön uralleen antamia merkityksiä. (Lähtenmäki 1992, 45.) Uralla etenemisessä on ratkaiseva merkitys yksilön omilla kokemuksilla, rooleilla sekä arvojen, asenteiden ja motiivien muuttumisella. Subjektiivisessa tarkastelussa uralla menestymistä ei voida arvioida ulkoapäin, eikä siihen voida luoda ulkoisia paineita siinä mitassa kuin perinteisessä uratulkinnessa. (Ekonen 2007, 29–30.)

Tämän hetkistä uratutkimusta leimaa keskustelu ihmisten urakäyttäytymisessä tapahtuneesta muutoksesta. Perinteisten ammatissa tai organisaatiossa hierarkkisesti etenevien urien on havaittu väistyvän huomattavasti vapaamman urakäyttäytymisen tieltä. Työurista on tullut aiempaa ennakoimattomampia, pirstaleisempia ja yksilöllisempiä. Vapaaehtoiset, mutta myös pakolliset siirtymät työtehtävästä, ammatista tai organisaatiosta toiseen leimaavat työelämää yhä enemmän (Koivunen ym. 2012, 6).

Uratutkimus on vastannut urakäyttäytymisen muutoksiin kehittämällä uralle uusia määritelmiä, jotka paremmin soveltuisivat kuvaamaan nykyistä tilannetta. Uusia urakäsitteitä edustavat esimerkiksi proteuksen ura, rajaton ura, älykäs ura ja portfolioura. Proteuksen uralla viitataan uriin, joiden kautta ihminen pyrkii säännöllisesti uudistumaan ja kehittämään taitojaan. Rajattoman uran määritelmän avulla kiinnitetään huomio siihen kuinka yksilöt liikkuvat vapaasti eri työnantajaorganisaatioiden välillä hyödyntäen aikaisemmin hankittua osaamista. Älykkäässä urassa painottuu yksilön monipuolinen asiantuntijuus, sosiaalinen pääoma ja yksilön itselleen luomat verkostot. Portfoliouralla yksilö yhdistelee erilaisia työnteon muotoja itselleen sopivalla

tavalla, jolloin ura rakentuu esimerkiksi palkkatyötä ja yrittäjyyttä joustavasti yhdistellen. Huomio kiinnittyy urahallintataitoihin sekä yksilön osaamisen tuotteistamiseen ja myymiseen.

Uusia urakäsitteitä yhdistää näkemys siitä, että urat ovat muuttumassa yksilöiden henkilökohtaisiksi projekteiksi, ja työntekijän ja työnantajan välinen sitoutuneisuus on vähenemässä. (Koivunen ym. 2012, 11–12 ; Mallon & Cohen 2001a, 217.) Työuria määrittelee yhä vahvemmin taitojen ja tietojen kertyminen sekä yksityisen elämän ja työelämän välinen vuorovaikutus (Cohen ym. 2004, 407–408).

3.2 Narratiivinen lähestymistapa

Työuria käsittelevissä tutkimuksissa positivistiset analyysitavat olivat pitkään hallitsevassa asemassa (Cohen ym. 2004, 408). Useiden uraa koskevien tutkimusten pohjana oleva empiirinen aines on ollut kvantitatiivista, mikä seurauksena monia työuria käsitteleviä tutkimuksia voi luonnehtia pinnallisiksi (Lähtenmäki 1992, 35). Työurien muututtua aiempaa yksilöllisemmiksi ja ennakoimattomimmiksi, on samanaikaisesti noussut yhä vahvempi kiinnostus laadullisten menetelmien soveltamiseen uratutkimuksessa. Katsotaan, että urien tutkimus hyötyy tarkemmasta sosiaalisten, kulttuuristen ja historiallisten ehtojen huomioimisesta (Koivunen ym. 2012, 27). Narratiivinen lähestymistapa muodostaa mielekkään näkökulman työuriin, sillä se tuo esiin ihmisten kokemuksia, ja tämän lisäksi valottaa yksilön suhdetta laajempiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin konteksteihin (Cohen 2001b, 48–49).

Mielenkiinto narratiivisuutta kohtaan kasvoi ja laajentui nopeasti eri tieteenaloille 1990-luvulle tultaessa, jolloin alettiin yleisesti puhua narratiivisesta käänteestä (Heikkinen 2001, 116–117). Narratiivisuutta voi pitää yhtenä sosiaalisen konstruktionismin suuntauksena. Sen luomasta tarkastelukulmasta todellisuutta ei nähdä objektiivisena, vaan se mitä käsitämme todellisuutena, on jotakin minkä me tuotamme sosiaalisesti kielen ja muun kommunikaation avulla. Tutkimuksen kannalta tämä tarkoittaa sitä, että vaikka ihmisestä riippumaton todellisuus on olemassa, uskomus objektiiviseen todellisuuteen pääsemisestä hylätään. Tutkimuksen tehtävänä on pyrkiä tavoittamaan alati muuttuvaa ja kontekstisidonnaista tietoa siitä, millainen tutkittavien

ihmisten todellisuus on, ja kuinka heidän käyttämänsä kieli vuorostaan tuottaa sosiaalisen todellisuuden. (Heikkinen 2001, 119; Saastamoinen 1999, 166.)

Narratiivinen lähestymistapa kohdistaa huomionsa kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Ihmisen elämän ja hänen itsensäkin katsotaan rakentuvan tarinoiden kertomisen kautta. Tiedon maailmasta ja ihmisen käsityksen omasta itsestään nähdään olevan alati muuttuva ja rakentuva kertomus. Narratiivien kautta työuralle muodostetaan juoni, jonka avulla yhdistetään toisiinsa uran kannalta olennaisia tapahtumia, ja laaditaan tarinalle alku, keskikohta ja loppu. (Heikkinen 2001, 118 ; Saastamoinen 1999, 166.)

Työuran tarkastelussa narratiivisen lähestymistavan anti on siinä, että se nostaa esille ihmisen subjektiivisen kokemukseen, mutta ottaa huomioon myös sen, että kertominen on kulttuurisesti määrittynyttä (Cohen & Mallon 2001b, 49). Narratiiveilla nähdään olevan kulttuurisesti jaetut mallit, perinteet ja lajityypit, joiden kautta kerrontaa muodostetaan. Vaikka narratiivisen tutkimuksen aineisto koostuu yksittäisten ihmisten kertomuksista, sosiaalinen todellisuus vaikuttaa siihen, millainen kokeminen ihmiselle ylipäättään on mahdollista. Narratiivisen tutkimuksen tulokset paljastavat yhteisön ja kulttuurin piirissä tyypillisiä ja hyväksyttävät arvoja, ominaisuuksia sekä toiminta- ja suhtautumistapoja. (Hyvärinen 2006, 1-2; Saastamoinen 1999, 177–178.)

3.3 Narratiivisuus uramuutoksen tarkastelussa

Green care -yrittäjyys näyttäytyy haastattemieni sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkökulmasta työuralla tapahtuneena muutoksena. Muutos on toisaalta objektiivinen, helposti havaittava siirtymä palkkatyöläisestä yrittäjäksi, mutta toisaalta siihen liittyy sellaisia subjektiivisia kokemuksia muutoksesta, joita ulkopuolisen on vaikea havaita.

Narratiivinen lähestymistapa soveltuu kokonaisten työurien tutkimiseen, mutta on erityisen valaiseva silloin, kun halutaan lähestyä jotain tiettyä uralla tapahtunutta muutosta (Cohen &

Mallon 2001b, 49). Lähestymistavan mukaan ihmisillä on taipumus tarkastella työuran muutosta urakertomuksen kokonaisuuden näkökulmasta, jolloin tavoitteena on kerronnan avulla rakentaa uralle koherenssia. Uranarratiivin jatkuvuus ei kuitenkaan merkitse vain yhden juonen rakentamista, vaan sitä voidaan työstää monin eri tavoin, kuten kertomusten ja selitysten avulla (Komulainen & Sinisalo 2006, 152).

Ihmisten työurilla tapahtuvia muutoksia on uratutkimuksen parissa tutkittu käyttäen useita erilaisia käsitteitä. Ammatillisen liikkuvuuden, työpaikkaliikkuvuuden ja toimialaliikkuvuuden käsitteiden avulla on tarkasteltu isompien joukkojen työuraan liittyviä siirtymiä makrotasolla. Myös mikrotason kuvaamiseen on käytössä useita eri käsitteitä, kuten uramuutos, urasiirtymä, työrooliisiirtymä, urasiirto, työhön liittyvä muutos ja uraliikkuvuus. Näiden termien avulla on kuvattu esimerkiksi tehtävän tai ammatin vaihdoksia. (Koivunen 2012, 22–23.) Työuratutkimuksessa uramuutosta on käytetty synonyymisesti urasiirtymän käsitteen kanssa (Emt., 17). Tässä tutkielmassa puhun uramuutoksen käsitteestä, sillä muutos on paljon käytetty termi juuri narratiivisessa tutkimuksessa.

Yksilön kohtaamat työuran muutokset ovat luonnollisestikin laadultaan hyvin erityyppisiä. Koivunen ym. (2012) ovat nostaneet käsiteanalyysin pohjalta kaksi uramuutoksen käsitettä jäsentävää ulottuvuutta: yksilön toimijuuden ja muutoksen havaittavuuden. Toimijuudella viitataan siihen, saako uralla tapahtuva muutos alkunsa yksilön omasta tahdosta vai onko siirtymä yksilön kannalta pakotettu. Toimijuudessa on mahdollista nähdä eri asteita. Irtisanomistilanteessa yksilön vaikutusmahdollisuudet ovat olemattomat, kun taas vapaaehtoinen ammatinvaihto puolestaan edustaa toista ääripäätä. (Emt., 25.) Toimijuuden perspektiivistä tarkasteltuna green care -yrittäjyys näyttäytyy yksilön aktiivisuutena, jossa oma aloitteellisuus on keskeisessä roolissa.

Uramuutoksen havaittavuudella viitataan uratutkimuksen parissa usein esille nousevaan ajatukseen uran subjektiivisuudesta ja objektiivisuudesta. Objektiiviset työuran muutokset ovat ulkoapäin havaittavissa olevia työpaikan, tehtävän tai ammatin vaihdoksia. Subjektiivinen muutos on sen sijaan muutosta yksilön suhtautumisessa työhönsä ja sen hetkiseen työrooliinsa, eikä näin ollen ole välttämättä havaittavissa ulkopuolisille. Uramuutoksen havaittavuuden kautta

green care -yrittäjäksi ryhtyminen näyttäytyy objektiivisena ja konkreettisena muutoksena työuralla. Uramuutoksen jaottelu subjektiiviseen ja objektiiviseen on kuitenkin käsitteellinen. Käytännössä yrittäjyyden kohdalla kyse on objektiivisen muutoksen lisäksi myös subjektiivisesta muutoksesta, henkilön muuttaessa suhtautumistaan työhönsä. (Koivunen 2012, 25–26.)

Green care -yrittäjien työurilla kiinnostavaa on työuran subjektiivisen puolen hahmottaminen osana objektiivista uran kulkua ja siinä tapahtunutta muutosta. Narratiivinen analyysi mahdollistaa ajallisesti kattavan subjektiivisten kokemusten tarkastelun työuran edetessä. Subjektiivisilla kokemuksilla ja muutoksilla on työuran etenemisen kannalta ratkaiseva merkitys. Työuran subjektiivisen puolen ajatellaan kehittyvän tasaisten kehityskausien ja kriisivaiheiden vuorottelun tuloksena. Kriisikausien aikana yksilö pyrkii luomaan tasapainon omien työhön liittyvien tavoitteiden ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien välille. (Almiala 2008, 17.) Toisinaan subjektiiviset muutokset työuralla ovat ohjaamassa objektiiviseen muutokseen, kuten yrittäjyyden valintaan.

Työuran objektiivisten ja subjektiivisten tulkintojen lisäksi uralla tapahtunutta muutosta voi lähestyä myös sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Työuran ja siinä tapahtuvan muutoksen nähdään tällöin rakentuvan vuorovaikutuksessa objektiivisesti tulkitun sosiaalisen maailman ja ihmisen subjektiivisen kokemuksen välillä (Ekonen 2007, 30). Lähestymistavan mukaisesti green care -yrittäjien urakerronnalla on sosiaalista todellisuutta tuottava vaikutus. Kiintoisaa tästä lähtökohdasta on, millaisia suhteita green carelle, omalle ammatille ja työuralle tuotetaan ja millaista toimijuutta sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset itselleen rakentavat green care -alalla.

4. GREEN CARE -YRITÄJYYDEN ESITTELY SUOMESSA

4.1 Green care tulevaisuuden alana

Green caren käsitettä käytetään kuvaamaan luonnon, eläinten ja maaseudun ympäristöjen hyödyntämistä ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Haubenhofen ym. 2006, 106; Sempik 2010, 9). Green care -toiminta on syntynyt ja lähtenyt leviämään paikallisen tason hankkeista, joita on käynnistetty viime vuosina eri puolilla Eurooppaa (Yli-Viikari ym. 2009, 15; Haubenhofen ym. 2010, 106). Toimintaan kohdistuneen kiinnostuksen yhtenä tärkeänä taustatekijänä voi pitää pyrkimystä pienyrittäjyyden lisäämiseen ja näkemystä yrittäjien merkityksestä alueellisen kehityksen edistäjinä.

Hyvinvointipalveluiden katsotaan tarjoavan runsaasti yrittämisen mahdollisuuksia, joita ei vielä ole hyödynnetty (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009, 5). Tilaisuuksia yrittäjyydelle on ollut luomassa sosiaali- ja terveyspalveluissa käynnissä oleva rakenneuudistus, jonka seurauksena yksityisen sektorin osuus sosiaali- ja terveyspalveluissa on kasvanut (THL 2011, 3). Yksityistämiskehitystä on ollut motivoimassa pyrkimys sosiaali- ja terveyspalveluiden laadun ja saatavuuden ongelmien ratkaisemiseen, mutta tämän lisäksi taustalla vaikuttaa markkinoiden havaitseminen uudenlaisten palveluiden tuotekehitykselle. Esimerkiksi Julkunen (2006, 136) pitää suhtautumistapaa sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyteen ennen kaikkea elinkeinopoliittisena, jolloin julkisen tuotannon korvaamista yksityisellä pidetään tavoitteena sinänsä.

Osa green care -yritysten tarjoamista sosiaali- ja terveyspalveluista kuuluu yhteiskunnan järjestämisvastuulle, mutta tämän lisäksi monet alan yritykset tarjoavat myös niin sanottuja ennaltaehkäiseviä palveluja. Green caren yhteydessä hyvinvointipalvelujen käsite ymmärretäänkin laajasti, ja niihin katsotaan kuuluvan myös ihmisten elämänlaatua ylläpitäviä ja virkistystä tarjoavia yrityksiä (Soini ym. 2011, 330). Hyvinvointiin liittyvän yritystoiminnan kasvua ennustavat monet kulttuuriset muutokset. Tulevaisuudessa ihmisten odotetaan käyttävän yhä suuremman osan varallisuudestaan hyvinvointiin, ja asiakkaiden uskotaan tulevat palveluiden suhteen vaativimmiksi (Taipale ym. 2003 238–239). Hyvinvointipalveluilta halutaan

enemmän yksilöllisyyttä, jolloin erikoistuneita palveluita tarjoavat green care -yritykset voivat hyötyä tilanteesta. Green caren näkökulmasta merkittävänä trendinä nähdään myös ihmisten tarvetta palveluihin, joissa luonto on jollain tapaa läsnä. Etenevä kaupungistumisen katsotaan luovan kysyntää green carelle, sillä alan toimijoiden näkemyksen mukaan ihmisellä on sisäsyntyinen tarve luontoon (Sempik ym. 2010, 18).

Hyvinvointipalveluja tarjoavien yritysten kohdalla on useimmiten kyse hyvin pienistä yrityksistä. Sosiaalipalveluissa alle kymmenen työntekijän yritysten osuus kaikista yrityksistä on noin 85 prosenttia. Terveyspalvelujen yritykset ovat keskimäärin vieläkin pienempiä, sillä alle kymmenen hengen työntekijän yritykset muodostavat noin 98 prosenttia alan yrityskannasta. (THL 2011.) Hyvinvointialan pienyritysvaltaisuus voidaan aluekehittämisen kannalta nähdä ongelmallisena. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan hyvinvointialalla pienyritysten määrän lisäämisen ei pitäisi olla itseisarvoinen päämäärä, vaan tavoitteena pitäisi olla pikemminkin yritystoiminnan kasvun tukeminen. Suuren pienyritysten määrän voi nähdä liittyvän ennemminkin työmarkkinoiden heikkoon toimintaan ja talouden tehottomuuteen kuin vahvaan kansantalouteen. (Pentikäinen ym. 2009, 70.) Pienyritykset nähdään kuitenkin tehokkaina, jos tavoitteena on poistaa alueellista tai rakenteellista työttömyyttä (Huuskonen 1992, 9; Koiranen 1993, 14). Green care -yritysten aluetaloudellinen merkitys korostuu seuduilla, joilla työllistymismahdollisuuksia muutoin on vähän. Tämän lisäksi green caren kohdistetaan odotuksia sosiaali- ja terveyspalvelujen saavutettavuuden turvaajana syrjäisillä seuduilla (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 28).

Green carea kohtaan osoitetun kiinnostuksen taustalla on innovaatioiden merkityksen korostuminen aluekehittämisessä sekä innovaation käsitteen laajentuminen. Innovaatioiden ei katsota liittyvän vain korkean teknologian yrityksiin tai teollisuuteen, vaan niiden nähdään olevan kaiken liiketoiminnan ytimessä (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 73). Innovaatiot voivat yhtä hyvin olla tulosta yritysten tietoisesta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta, kuin käytännönläheisestä toiminnastakin. Tällöin innovaatioiden synnyn taustalla nähdään olevan arkipäiväinen ja kokemukseen perustuva, niin kutsuttu hiljainen tieto. Innovaatioiden syntyprosessissa vuorovaikutus on keskeisessä asemassa ja innovaatiot nähdään ennemminkin oppimisprosesseina kuin yksittäisinä tapahtumina. (Virkkala 2008, 83.) Green care -innovaation

synnylle on ollut ominaista sellaisten alojen kesken tapahtunut oppiminen, joilla ei aiemmin ole ollut vuorovaikutusta (Haubenhofer ym 2010, 107). Tämä lisää alan potentiaalia uusien innovaatioiden kasvualustana, sillä yhä useammin uusien ratkaisujen nähdään syntyvän organisaatioiden ja ammattien rajoille. Green caren ajatuksia hyödyntävät yksittäiset pienyrittäjät näyttäytyvät innovaattoreina ja talouden muutosagentteina, joilla voi olla suurta merkitystä erityisesti harvaan asutuilla seuduilla. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 71; Vesala ym. 2011, 9.)

Green caren katsotaan täyttävän sosiaalisen innovaation tunnusmerkit (Rantanen & Granberg 2010, 34; Soini 2011, 327). Sosiaaliset innovaatiot määritellään uudennaisiksi teknologioiksi, tuotteiksi, palveluiksi tai työn organisointitavoiksi, joiden käyttöönotto uudistaa yhteiskuntaa ja parantaa sen suorituskyyä. (Yli-Viikari ym. 2009, 15; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 73.) Green care -toimintaa on ryhdytty kehittämään eri toimijoiden tunnistamista tarpeista ja niihin kehitetyistä ratkaisumalleista, mikä seurauksena toimintamalli uudistaa olemassa olevia rakenteita ja palveluja. Luontoa hyödyntävät ja tuotteistavat palvelut tuovat lisäarvoa asiakkaalle ja vaikuttavat myös ympäristön laatuun ja viihtyisyyteen sekä esimerkiksi sosiaalisen pääoman kasvuun maaseudulla. (Soini ym. 2011, 327.) Sosiaalisen innovaation näkökulmasta yhdeksi green care -yrittäjyyden kehittämisen tavoitteeksi muodostuu vastausten etsiminen sosiaali- ja terveystalveluiden sekä maatalouden rakennemuutoksien tuomiin haasteisiin (Rantanen & Granberg 2011).

4.2 Green care -hankkeet pienyrittäjyyden lisäämisen keinona

Ympäri Eurooppaa on käynnissä useita tutkimus- ja kehittämishankkeita, joissa green care -toimintaa edistetään erityisesti maaseudulla. Suomalaiset maaseudun ja hyvinvointialan kehittäjät ovat varsin nopeasti omaksuneet green caren käsitteen. (Soini ym. 320, 2011.) Tällä hetkellä Suomessa on käynnissä 15–20 tutkimus- ja kehittämishanketta, jotka liittyvät green careen, ja uusia hankkeita on vireillä (Soini 2012, 13). Green care -yrittäjyyteen on pyritty rohkaistamaan tarjoamalla koulutusta ja opastusta yrittäjyyttä suunnitteleville. Lisäksi pyrkimyksenä on ollut verkostoitumisen lisääminen alan toimijoiden keskuudessa sekä

koulutusrakenteiden luominen. Uusia mahdollisia yrittäjiä on pyritty tavoittamaan järjestämällä green caresta kertovia esittelytilaisuuksia ja hakemalla näkyvyyttä tiedotusvälineissä. (Ilmarinen 2010; Pajala & Törn 2012.)

Green caren yhteydessä mielenkiintoinen kysymys on, kuinka merkittävänä kiinnostusta green care -toimintaan voi pitää yksittäisille ihmisille yrittäjyyspääöstä selittävänä tekijänä. Julkisen hallinnon taholta yrittäjyyden houkuttelevuuden lisäämiseen pyritään useimmiten vaikuttamalla yrittämisen toimintaedellytyksiin sekä yrittäjäuran taloudellisiin kannustimiin. Yrittäjyyttä ei kuitenkaan tulisi tarkastella yksinkertaistaen sitä vain älylliseksi tai taloudelliseksi kysymykseksi, vaan huomio tulisi kiinnittää myös yrittäjäksi ryhtymisen inhimillisiin ja kulttuurisiin puoliin. (Hägg 2011, 15.)

Yrittäjäksi ryhtymistä on tutkittu ja selitetty monista eri näkökulmista. Useimmiten yrittäjyyden valintaa on tapana selittää yksilön tilannetekijöissä tapahtuvien muutosten kautta. Nämä muutokset jaotellaan työntö- ja vetotekijöihin, joilla kuvataan sitä, mikä vaikutus milläkin tekijällä on ollut yrittäjäksi ryhtymiseen. Tällaista tilannetekijöiden erittelyyn perustuvaa analyysiä on kuitenkin syytä pitää yksinkertaistavana. (Cohen & Mallon 2001a, 218.) Yrittäjäksi siirtyminen on käsitettävä useiden tekijöiden summaksi, johon tilannetekijöiden lisäksi vaikuttavat yksilön ominaisuudet ja kokemukset sekä yhteiskunnallinen ilmapiiri. Taustatekijöiden lisäksi yksilön niistä tekemät havainnot ja tulkinnat vaikuttavat mielikuviin yrittäjyyden houkuttavuudesta ja kyvyistä toimia yrittäjänä. (Huuskonen 1992, 107.)

Yrittäjien yksilölähtöisessä tarkastelussa on aiemmin ollut hallitsevana niin kutsuttu piirreteoreettinen lähestymistapa, jonka mukaan yrittäjät on mahdollista erottaa muista ihmisistä tiettyjen heille kuuluvien ominaisuuksien perusteella. Tämän näkökulman innoittamana lukuisat tutkimukset ovat selvittäneet sitä, millaiset luonteen- ja persoonallisuuden piirteet ovat yhteydessä yrittäjyyteen (Koiranen 1993, 41). Piirreteorioiden valossa palkkatyö ja yrittäjyys on nähty toisensa poissulkevinä, erilaisille ihmisille sopivina uravaihtoehtoina. Yrittäjyyttä ei pidetty laajalle kansanosalle soveltuvana työn tekemisen muotona, vaan se rajautui hyvin pienen ja erityislaatuisen ryhmän vaihtoehdoksi. (Heinonen ym. 2006, 5.) Piirreteoreettinen näkökulma yrittäjyyteen on saanut osakseen voimakasta kritiikkiä. Lähestymistavan tulokset ovat jääneet

vähäisiksi ja tutkimusten anti on kyseenalaistettu 1990-luvulta lähtien (Heinonen ym. 2006, 10; Hägg 2011, 97). Sellaisia piirteiden olemassaoloa, joiden avulla yrittäjät on mahdollista erottaa muista, ei ole kyetty todistamaan. Myös raja palkkatyön ja yrittäjyyden välillä on hälventynyt. Työnteon luonne on muuttunut siten, että yrittäjämäisen toiminnan malli on otettu malliksi myös toisen palveluksessa toimittaessa. Tällöin viitataan sisäiseen yrittäjyyteen, jota luonnehtii luova, sinnikäs ja tuottava suhtautumistapa työntekoon. (Koiranen 1993, 11–12.)

Piirreteorioiden kriisiytymisen seurauksena yrittäjyyden tutkimuksessa on yhä enemmän kiinnostuttu yrittäjäidentiteetin tarkastelusta. Lähestymistavalle on ollut ominaista identiteetin näkeminen jatkuvasti muuttuvana ja kehittyvänä ilmiönä, jolloin näkemys ihmisen identiteetin pysyvyydestä on hylätty. Yrittäjäksi ryhtyminen nähdään prosessina, jossa yksilön tekemällä identiteettityöllä on merkittävä rooli. (Hägg 2011, 68–69.) Tutkimuksissa huomiota on kiinnitetty siihen, että yrittäjyys merkitsee ihmisille eri asioita, ja että heillä on erilaisia tapoja yhdistää yrittäjyys osaksi omaa identiteettiään (Hytti 2003). Yrittäjäidentiteetin sisältö vaihtelee myös ammattialoittain. Erityisesti kasvatus-, sosiaali- ja terveysalalla sekä luovalla alalla yrittäjäidentiteetin on huomattu perustuvan ennen kaikkea ammatillisten tavoitteiden toteuttamiselle (Hägg 2011, 88–89).

Yrittäjyyden tarkastelun monipuolistuminen on ollut osaltaan vaikuttamassa aluekehittämisen käytäntöihin ja niihin keinoihin, joilla pienyrittäjyyttä pyritään lisäämään. Johanssonin (2009) mukaan aluekehittämisessä mukana olevien toimijoiden keskuudessa on pitkään ollut vallalla taipumus nähdä yrittäjät piirreteorioihin nojaten sankareina, joiden yritystoimintaa luonnehtii voimakas kasvuhakuisuus. Tämän pitkään vallalla olleen, ja yhä voimakkaana vaikuttavan, diskurssin valossa tehokkaimpana yrittäjyyden lisäämisen keinona nähdään yrittäjäksi soveltuvien henkilöiden paikantaminen ja erilaisten kehittämis- ja tukitoimien keskittäminen heihin. Johanssonin havaintojen mukaan yrittäjyyteen liittyvissä diskursseissa on ollut havaittavissa monipuolistumista, jolloin erilaiset yrittäjyyden motivaatioperustat ovat nousseet esille. Yrittäjien ei enää nähdä eroavan ominaisuuksiltaan muista, vaan kaikissa ihmisissä on havaittavissa yrittäjäpotentiaalia (Emt., 1210). Aluekehittämiseen osallistuvien tahojen tulisikin sankariyrittäjien etsimisen sijaan rohkaista ihmisiä yrittäjyyteen. Kehittämistyössä tärkeiksi

nousevat yrittäjiä tukevat verkostot, sillä niissä tapahtuvalla vuorovaikutuksella ajatellaan olevan yrittäjäidentiteettiä mobilisoiva merkitys. (Emt., 1205.)

4.3 Green caren historia ja kansainväliset esikuvat

Yleensä green caren historiallisia lähtökohtia esiteltäessä korostetaan toiminnan perusidean luonnon hyvinvointivaikutuksista olleen tiedossa jo vanhastaan (Sempik ym. 2010, 13; Soini ym. 2011, 320). Kun erilaiset yhteiskuntaan sopeutumattomien hoitoon tarkoitetut laitokset yleistyivät, pidettiin maaseutua yleisesti niille parhaana sijoituspaikkana. Aasukkaiden kuului osallistua maataloustyöhön ruokahuollon turvaamiseksi, mutta työ sekä rauhoittava ympäristö nähtiin myös hoidollisena, ja toisaalta kasvattavana, voimavarana. (Elings & Hassink 2006, 164–165; Yli-Viikari ym. 2009, 42; Soini ym. 2011, 320.) 1900-luvun puolivälistä lähtien voimistui kuitenkin ajatusmalli, joka vähätteli luonnon terveysvaikutuksia, ja hoitolaitokset yleisesti luopuivat maanviljelystä ja puutarhatuotannosta. Taustalla vaikuttivat lääketieteen kehitys sekä asenteiden muuttuminen kielteiseksi potilaiden tekemää ilmaista työtä kohtaan. (Söderback 2004, 247; Rappe & Malin 2010, 3.)

Luonnon vaikutuksesta ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen kiinnostuttiin lääketieteellisessä mielessä 1980-luvulla. Green caren kannalta urauurtavana tutkimuksena pidetään 1984 julkaistua ja usein siteerattua Roger Ulrichin tutkimusta, jossa hän todisti, että leikkauspotilaat, jotka toipumisen aikana näkivät ulos ikkunoista, paranivat muita nopeammin (Sempik ym. 2010, 17, Sternberg 2009, 3–5). Tämän jälkeen on julkaistu lukuisia tutkimuksia, joiden avulla on todistettu luontokontaktilla olevan positiivisia vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen (Parsons ym. 2010, 230). Tutkimustyöstä huolimatta luontoavusteiset menetelmät leimataan usein epätieteellisiksi, mikä on vaikeuttanut luontoon pohjaavien hoito- ja hoivamuotojen yleistymistä (Relf 2006, 1–2; Yli-Viikari ym. 2011, 17).

Varsinaisesti green caresta ryhdyttiin puhumaan sosiaalipalveluita tarjoavien hoivamaatilojen synnyn yhteydessä Hollannissa 1970-luvulla (Soini 2011, 321). Ensimmäiset green care -tilat perustettiin maanviljelijöiden aloitteesta ja niiden taustalla vaikutti maataloustuotannon

rakennemuutoksesta seurannut tarve monialaistaa tuotantoa. (Haubenhofen ym. 2010, 106; Dessein 2008, 13–14.) Green care -toiminta on lisääntynyt voimakkaasti etenkin Keski-Euroopassa ja alan kasvun myös odotetaan jatkuvan (Hassink & van Dijk 2006, 355). Tällä hetkellä green careksi laskettavaa toimintaa löytyy eri muodoissa ympäri Eurooppaa sekä Yhdysvalloista (Emt., 347–352). Norjassa, Belgiassa ja Hollannissa green care -toiminnalle on luotu institutionaalisia rakenteita ja näitä maita voidaan pitää green caren pioneerimaina (Yli-Viikari ym. 2009, 15–16). Eri maissa käytössä olevat green care -menetelmät vaihtelevat suuresti riippuen maiden tutkimustraditioista, luonto- ja elinkeinotyypeistä sekä kulttuurisista seikoista (Soini ym. 320–321; Haubenhofen 2010, 106).

Kansallisten eroavaisuuksien lisäksi green caren hajanaisuutta lisää asiakasryhmien erilaisuus ja se, että menetelmiä muokataan aina asiakkaiden tarpeiden mukaan (Sempik ym. 2010, 11). Green care menetelmien epäyhtenäisyyden vuoksi alan kehittäjien viimeaikaisena tavoitteena on ollut luoda kriteerejä sen määrittelemiseksi, millainen toiminta lasketaan green careksi, ja mikä jää sen ulkopuolelle. Yhdeksi keskeisimmistä green caren tuntomerkeistä on nostettu toiminnan tavoitteellisuus. Green carella on oltava selkeitä tavoitteita fyysisen tai henkisen hyvinvoinnin parantamiseksi, jolloin luonto ei toimi pelkkänä taustakulissina hoidon tai hoivan toteuttamisessa. Toisin sanoen green caren piiriin ei lasketa kuuluvan passiivista oleskelua luonnossa, vaan toimintojen tulee olla tietoisesti suunniteltuja sekä pyrkiä toteuttamaan ennalta asetettuja päämääriä. (Sempik ym. 2010, 11; Haubenhofen 2010, 106.) Toisaalta green caren keskeisenä elementtinä pidetään yhteisöllisyyttä. Palvelussa voi korostua sosiaalisen tuen tärkeys yksilön hyvinvoinnissa, jolloin esimerkiksi talliyhteisö näyttäytyy parantavana elementtinä. Tavoitteellisuuden ja yhteisöllisyyden lisäksi toiminnallisuuden merkitys korostuu green caren määritelmässä. Luonto ja green care -toiminta tarjoavat mahdollisuuden monenlaisen tekemiseen, taitojen harjoitteluun ja terapian toteuttamiseen, jolloin potilas tai asiakas ei ole vain tuotettavan sosiaali- tai terveyspalvelun kohteena vaan aktiivinen toimija. (Yli-Viikari ym. 2010, 4-5; Soini ym. 2011, 323–325.)

4.4 Luontoavusteiset toimintamuodot

Green caren katsotaan soveltuvan sekä hoivan että hoidon tuottamiseen (Soini 2010, 323). Hoidon määritelmän mukaan, sen tavoitteena on jonkin tietyn terveydellisen ongelman poistaminen, kun taas hoiva on kokonaisvaltaista huolenpitoa henkilöstä, joka ei selviydy jokapäiväisestä elämästä omin avuin. (Anttonen & Zechner 2009, 29.) Lääke- ja hoitotiede puhuvat enimmäkseen hoidosta, sosiaalitieteet useasti hoivasta (Emt., 17). Green caren katsotaan soveltuvan hoidollisiin tarkoituksiin, vaikkakaan kliinisten sairauksien oireita sen avulla ei pystytä parantamaan (Sempik ym. 2010, 99). Erityisen hyvin green care sopii hoivan tarpeisiin, eli sosiaali- ja kasvatuspalvelujen tuottamiseen (Soini 2010, 323).

Green carea kuvaillaan yleisesti sateenvarjokäsitteeksi, joka kokoaa yhteen suuren joukon erilaisia luontoon liittyviä hyvinvointia tuottavia toimintatapoja (Haubenhofen ym. 2010, 106, Sempik ym. 2010, 27). Green care palveluiden tarjoajat käyttävät asiakkaidensa hyvinvoinnin tukemiseksi niin sanottuja luontoavusteisia menetelmiä. Vakiintuneita green careksi laskettavia menetelmiä ovat muun muassa ratsastusterapia, puutarhaterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja ekoterapia. (Soini ym. 2011, 320–321.) Asiakasryhmiä voivat olla esimerkiksi vanhukset, kehitysvammaiset, mielenterveys-, alkoholi- ja huumeongelmaiset, vangit, pitkäaikaistyöttömät tai työuupumuksesta kärsivät. Luontoa ja sen elementtejä on mahdollista käyttää monin tavoin myös esimerkiksi koulutoimessa sekä nuorisotyössä. (Hassink & van Dijk 2006, 350; Yli-Viikari ym. 2009, 32.)

Green caren määritelmään keskeisesti kuuluva toiminnan tavoitteellisuuden vaatimus sallii, että asetetut tavoitteet voivat olla hyvin eritasoisia. Päämääränä voi olla parantaa, kuntouttaa, voimaannuttaa, ennaltaehkäistä tai kasvattaa (Soini ym. 2011, 322). Green care -menetelmiä on mahdollista käyttää maatilojen lisäksi monenlaisissa eri ympäristöissä. Esimerkiksi kasveihin ja eläimiin liittyviä menetelmiä voidaan soveltaa erilaisissa laitoksissa, kuten sairaaloissa tai vanhainkodeissa. (Haubenhofen 2010, 106.)

Tällä hetkellä luontoavusteiset toimintamuodot on tapana ryhmitellä neljään eri suuntaukseen. Suomessa green caren eri suuntausten jaottelussa ohjaavassa asemassa on ollut Green Care

Finland -yhdistys. Yhdistys on perustettu vuonna 2010, ja sen tavoitteena on ollut muun muassa tarkentaa green care käsitteen määrittelyä sekä asettaa kriteerejä sen käytölle. Toimintamuotojen jaottelussa toisistaan on eroteltu hoivamaatalous, eläinavusteiset toiminnot, viherympäristön kuntouttava käyttö sekä muut luontoavusteiset menetelmät, joihin luetaan muun muassa ekopsykologiset menetelmät ja luonnon kasvatuksellinen käyttö. (Green Care Finland 2012a, Haubenhofen ym. 2010.)

Hoivamaataloudessa maatilán resursseja, kuten maataloustyötä, eläinten hoitoa ja luonnossa liikkumista käytetään monipuolisesti hyvinvoinnin tuottamiseen. Hoivamaatila voi keskittyä fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen tai pyrkiä saavuttamaan sosiaalisia tai kasvatuksellisia tavoitteita. Tila voi samalla toimia asiakkaiden työ- tai asuinpaikkana. (Haubenhofen ym. 2010, 108; Sempik ym. 2010, 37.) Hoivamaatilat voivat poiketa toisistaan huomattavasti ja suuria eroja on esimerkiksi siinä, kuinka hoiva tai hoito sekä perinteinen maataloustuotanto on yhdistetty (Haubenhofen 2010, 107). Useat hoivamaatilat tarjoavat hyvinvointia tukevan ympäristön, mutta jotkin keskittyvät tarjoamaan erilaisia terapiamuotoja (Sempik ym. 2010, 37).

Toinen green care suuntaus hyödyntää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä koti- ja lemmikkieläimiä. Eläimiin liittyvän toiminnan vaikuttavuus perustuu eläimen ja ihmisen väliseen vuorovaikutukseen ja eläinten rauhoittavaan vaikutukseen. Eläimet tarjoavat asiakkaille hoitovastuuta sekä apua fyysisessä kuntoutumisessa. (Green Care Finland 2012a.) Hevosiin liittyvät toiminnot ovat yleisimpiä eläinavusteisten toimintojen muodoista (Hassink & van Dijk 2006, 351). Ratsastusterapia on menetelmänä tunnetuin, mutta usein hevoset ovat käytössä kasvatustoiminnassa tai kasvatuksellisessa kuntoutuksessa, jolloin puhutaan sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta (Yli- Viikari ym. 2011, 20–21). Muiden eläinten käyttö kuntoutuksessa on verrattain uutta (Hassink & van Dijk 2006, 352). Suosituimpia ovat olleet koirat, mutta myös muita eläimiä kuten lampaita, laamoja ja nautoja käytetään terapiaeläiminä (Green Care Finland 2012a, Sempik ym. 2010, 39). Eläinavusteiset menetelmät eroavat toisistaan merkittävästi tavoitetason määrittelyn suhteen. Varsinainen eläinavusteinen terapia on terveys- tai sosiaalialan ammattihenkilön antamaa kuntoutusta. Asiakkaalla on diagnoosi, hoidolla on tavoite ja hoitoprosessin edistymistä seurataan järjestelmällisesti. Kun puhutaan eläinavusteisesta toiminnasta, on kyseessä vähemmän kontrolloitu palvelu, jonka tavoitteet ovat

yleisemmin hyvinvointia tukevia. Tällöin toiminta voi olla kouluttamattoman tai vapaaehtoisen harjoittamaa, kuten on laita esimerkiksi niin kutsutussa kaverikoiratoiminnassa. (Green Care Finland 2012a; Sempik ym 2010, 38.)

Kolmas green care -toiminnan suuntaus keskittyy kasvien, puutarhojen ja maiseman hyödyntämiseen. Puutarhatoiminta tarjoaa monia samoja vaikutuksia kuin toimiminen luontoympäristöissä. Se vähentää stressiä, parantaa keskittymiskykyä ja lisää positiivisia tuntemuksia. Verrattuna muuhun luonnossa oleiluun puutarha tarjoaa myös mahdollisuuden aktiiviseen toimintaan, harrastamiseen ja luovuuteen. (Green Care Finland 2012a.) Kuten muutakin green care -toimintaa, myös kasveihin ja puutarhaan liittyvää toimintaa voi tarkastella sen mukaan, onko tavoitteena terapian tarjoaminen vai yleisempi hyvinvoinnin edistäminen (Haubenhofer ym. 2010: 107). Puutarhaterapiassa hoitoa antavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, ja sen tavoitteet ovat kliinisesti määritelty (Sempik ym. 2010, 40). Puutarhatoimintaa voidaan käyttää osana toiminta- tai fysioterapiaa esimerkiksi asiakkaiden motoriikan kehittämiseksi. Sen sijaan sosiaalisessa ja terapeuttisessa puutarhatoiminnassa, ja kun puhutaan esimerkiksi terapeuttisista pihosta, toiminnan tavoitetaso ei ole niin tarkkaan ennalta määritelty. (Green Care Finland 2012a.)

Neljäs green caren suuntaus kattaa muut luontoavusteiset menetelmät, ja ne perustuvat luonnon psyykkisesti elvyttäviin vaikutuksiin. Useimmiten menetelmiin liittyvät erilaiset harjoitukset luonnossa tai luonnonelementtien käyttö muutoin. Tunnettuja menetelmiä ovat muun muassa elämyspedagogiikka, seikkailukasvatus ja ympäristökasvatus. (Green Care Finland 2012a; Sempik ym. 2010, 40.)

4.5 Green care Suomessa

Green caren käsite esiteltiin Suomessa vuosituhaten vaihtumisen jälkeen, kun monet maaseudun tutkijat ja kehittäjät näkivät toimintatavan mahdollisuutena kehittää maaseutujen elinkeinoja. Käsitteen lanseeraamisen taustalla on ollut tavoite lisätä yrittäjien määrää ja tuoda toimintamuotoa yrittäjyydestä kiinnostuneiden tietoisuuteen. Green caren käsitteen on tämän

lisäksi kokeneet kiinnostavaksi maaseudulla etenkin sosiaalipalveluissa toimivat yrittäjät, joiden tavoitteena on kehittää jo olemassa olevaa yritystoimintaa (Soini 2012, 13).

Suomalaiselle green caren -toiminnan kehittämiseksi on ollut ominaista hyvinvointipalvelujen käsitteen ymmärtäminen laajasti, jolloin terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluita tarjoavien yritysten lisäksi green care -yrityksiin katsotaan kuuluvan myös ihmisten elämänlaatua ylläpitäviä sekä virkistystä tarjoavia yrityksiä (Soini 2011, 330). Green care -yrittäjänä voi yleisen käsityksen mukaan toimia hyvin monenlaisista ammatillisista lähtökohdista, kuten matkailun tai maatalouden ammattiteistä käsin.

Green carea harjoittavien yrittäjien määrää Suomessa on vaikea arvioida, sillä käsitteen alaisuuteen katsotaan kuuluvan hyvin monenlaisia toimintoja. Lisäksi monetkaan luontoavusteisia menetelmiä työssään käyttävät eivät välttämättä koe harjoittavansa green carea. Suomalaisista maatiloista noin 400:lla on tällä hetkellä hoito- ja hoivapalvelut toimialana, tosin vain osalla näistä on tarjolla green care -tyyppistä toimintaa. (Soini 2012, 14.) Hyvinvointipalveluja tarjoavien tilojen määrä on pysynyt vakaana 2000-luvun alusta lähtien, vaikka samaan aikaan maatilojen kokonaismäärä on pudonnut merkittävästi (Yli-Viikari ym. 2009, 31). Green caren kasvua osoittaa myös nouseva kiinnostus luontoavusteisia hoitomuotoja kohtaan sosiaali- ja terveysalan ammattikuntien sisällä. Tämä on nähtävissä perinteisen kuntoutuksen ja terapian viihtymisenä (Sempik ym. 2010, 20). Esimerkiksi terveysalan ammattilaisten ohjauksessa tapahtuva ratsastusterapia on Suomessa lisääntynyt viime vuosina voimakkaasti (MTK 2012).

Green careen liittyvän kehittämistyön alullepanijana Suomessa on toiminut Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, joka on käsitellyt aihetta ennen kaikkea hoivamaatalouden näkökulmasta. Vuosina 2004–2006 toteutetussa MTT:n alkuperäisrotujen säilyttämiseen tähtäävässä hankkeessa hoivamaataloudesta ja eläimiin liittyvästä kuntoutuksesta pyrittiin luomaan uusia käyttötarkoituksia suomalaisille kotieläinroduille (Soini 2007, 40). Vuosina 2006–2008 käynnissä olleessa MTT:n ja Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen hankkeessa selvitettiin green careen liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia maaseudulla (Yli-Viikari ym. 2009, 6). Tällä hetkellä green carea käsitellään monista eri näkökulmista useiden eri tahojen

hankkeissa. Kiinnostuksen kohteena on ollut green caren vaikuttavuuden arviointi, niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla, palvelumallien, koulutuksen ja laadun kehittäminen sekä maaseudun yritystoiminnan ja työllisyyden lisääminen. (Ilmarinen 2010, Green Care Finland 2012b.)

Vaikka green caren käsite on rantautunut Suomeen ylhäältä päin tutkijoiden toimesta, ovat maaseudun yrittäjät, kehittäjät ja viranomaiset omaksuneet sen varsin nopeasti (Soini ym 2011, 320). Nopeaan omaksumiseen syynä nähdään se, että alaan kuuluvalla toiminnalla on Suomessakin historialliset juurensa. Maatiloilla oli ennen hyvinvointiyhteiskunnan kehittymistä merkittävä hoivarooli sosiaali- ja terveydenhoidon toimijoina (Yli-Viikari ym. 2009, 25). Lisäksi maanviljelyä ja eläinten hoitoa on käytetty kuntoutusmuotona useissa yrityksissä ja myös julkisissa instituutioissa, kuten vankiloissa (Partanen ym. 2006, 135). Suomalaisessa green caressa voikin nähdä olevan kyse siitä, että jo olemassa olevaa toimintaa on tehty näkyväksi ja nostettu tietoisien kehittämisen kohteeksi (Soini ym. 2011, 320).

Muihin green care -toimintaa harjoittaviin maihin verrattuna suomalaiselle alan toiminnalle on omaleimaista keskittyminen eläinavusteiseen toimintaan ja terapiaan (Hassink & van Dijk 2006, 348). Selkein esimerkki on ratsastusterapia, jota harjoittavia ammattilaisia on Suomessa ollut 1980-luvulta lähtien. Ratsastusterapiaa toteutetaan nykyisin Kansaneläkelaitoksen rahoittamana toimintana, jossa se nähdään eräänä toimintatapana fysioterapian ja toimintaterapian toteutukseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, jossa pyritään sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseen on Suomessa lähtenyt liikkeelle 1990-luvulla. (Yli-Viikari ym. 3, 2010.)

Suomessa green care -toimintamallin leviämisen nähdään tulevaisuudessa edistyvän monien eri ammattialojen yhteistyönä. Sosiaali- ja terveystieteiden lisäksi green carella on yhtymäkohtia ainakin luonnonvara- ja ympäristöalaan sekä matkailualaan (Hyvinvointia luonnosta. Liite työpajatyöskentelyyn 2012). Green care -alan koulutuksen lisäämiseen pyritään ennen kaikkea tutkintoon johtamattomien opintojen kautta. Tätä perustellaan green caren tehokkaammalla valtavirtaistumisella ja sillä, että green care -menetelmiä käyttäviä ammattilaisia saataisiin Suomeen nopeammalla aikataululla. (Rutanen 2012.)

Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan green caren on tarpeellista erottaa käsitteellisellä tasolla toisistaan varsinainen hoitava ja kuntouttava toiminta ja toisaalta laajempia tavoitteita sisältävä ennaltaehkäisevä toiminta. Vihreän hoivan käsitettä käytetään, kun tarkoitetaan korjaavaa ja kuntouttavaa toimintaa, kuten erilaisia luontoavusteisia terapiamuotoja. Vihreän voiman käsite soveltuu käyttöön, kun on kyse ennaltaehkäisevästä toiminnasta, jolla on yleisemmät hyvinvointia tukevat tavoitteet. (Soini ym. 2011, 330.) Vihreän hoivan ja voiman lisäksi green caren yhteydessä on puhuttu myös vihreästä virkistyksestä. Käsitteen avulla green carea on laajennettu kattamaan luontoa ja maaseudun mahdollisuuksia hyödyntäviä vapaa-ajan palveluja. Etenkin Lapissa green caren kehittämiseen on otettu mukaan maaseutumatkailua sekä luontoa hyödyntäviä majoitus- ja ohjelmapalveluja. Tätä kautta green caren käsitteen alle mahtuvat myös lähiruoka, luonnontuotteet ja luontoishoidot. (Jankkila 2012, 93–94.)

Green care -toiminnan jaottelu vihreään hoivaan, voimaan ja virkistykseen määrittelee green care -yrittäjyyden harjoittamiseen liittyviä ammattivaatimuksia. Vihreään voimaan ja virkistykseen kuuluvien palveluiden tarjoamisessa tiettyjen tutkintovaatimusten täyttämistä ei ole pidetty toiminnan ehtona. Ammatillisen osaamisen on ennemminkin oltava riittävässä suhteessa tarjottuun palveluun ja asiakasryhmän tarpeisiin. (Soini ym 2011, 325.)

5. SOSIAALI- JA TERVEYSALAN AMMATIT JA YRITTÄJYYS

5.1 Sosiaali- ja terveysalan ammattien erityispiirteitä

Sosiaali- ja terveysalan ammatteja yhdistää naisten, ja toisaalta julkisella sektorilla työskentelevien, suuri määrä. Tämän lisäksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä kuvaa koulutuksen ja työyhteisön vaikutuksesta tapahtuva vahva sitoutuminen ammattiin (Ketola & Kevätsalo 1994, 70). Työssä toimitaan ihmisten ja heidän perusoikeuksiensa parissa, jolloin eettiset kysymykset nousevat keskeisiksi. Ammattien sisältö on ihmissuhdetyötä, jossa vuorovaikutuksella ja tunnetyöllä on usein merkittävä rooli. Asiakkaiden tunteisiin vaikuttaminen ja heidän tarpeidensa ja hyvinvoinnin huomioiminen on olennainen osa itse työtehtävää, mikä voi aiheuttaa työn kokemisen henkisesti raskaaksi. (Helkama ym. 2001, 171.) Sosiaali- ja terveysalan työssä toimivia kohtaan osoitetaan odotus välittämisestä. Pelkän ammatillisen osaamisen ei katsota riittävän työssä menestymiseen, vaan tämän lisäksi edellytetään itsensä unohtavaa, altruistista toimintaa potilaan tai asiakkaan hyväksi. (Julkunen 2004, 169.)

1940-luvulle saakka toisten hyvinvoinnista huolehtimiseen liittyvä työ oli ammatillisesti jäsentymätöntä, eikä rajalinjaa sosiaali- ja terveystyön välillä ollut (Borgman 1998, 52). Kokonaisvaltaisuus rikkoontui yhteiskunnallisen työnjaon edetessä, kun työtä ryhdyttiin jaottelemaan ensin sosiaali- ja terveyspalveluiksi ja myöhemmin yhä erikoistuneemmiksi ammattialoiksi (emt., 69). Hyvinvointivaltion rakentuminen on vaikuttanut keskeisesti sosiaali- ja terveysalan ammattikuntien kehittymiseen ja työn sisältöihin. Hyvinvointipoliittinen sääntely on ollut määrittelemässä ammattien toiminta-alueita sekä rajoja muihin ammatteihin ja ei-ammattilliseen työhön nähden. (Henriksson & Werde 2004, 13.)

Ammatit eivät kuitenkaan ole suoraan asettuneet valtiollisesta sääntelystä juontuviin asemiin, vaan niissä toimineet ovat aktiivisesti pyrkineet määrittelemään omaa ammatillisuuttaan. Sosiaali- ja terveysalan ammatteja tarkastellaan usein ammatillisina projekteina, millä viitataan ammattiryhmien pyrkimykseen vahvistaa ja ylläpitää asemaansa. Hyvinvointiin liittyvät

ammattikunnat on mahdollista käsittää intressiryhminä, jotka pyrkivät valvomaan etujaan ammatin muotoutumisessa. (Henriksson & Werde 2004, 12.)

Sosiaali- ja terveysalan kehitykselle on ollut ominaista ammattikuntien pyrkimys hakea valtiosta liittolaista ammatillisille projekteilleen. Valtion kautta on määritelty koulutuksia ja tutkintoja sekä säädelty sitä, kenellä on lupa toimia missäkin ammatissa. Laajenevat julkiset palvelut ovat tukeneet hoiva- ja hoitotyön ammatillistumista tarjoten työtä organisaatioissaan ja turvaten yksinoikeuksia palvelujen tuottamiseen. (Julkunen 2004, 168.) Hyvinvointivaltion ja sosiaali- ja terveysalan ammattien yhtäaikaisen rakentumisen seurauksena on ollut ammattien tasavertaistuminen eri ammattiryhmien työehtojen yhtenäistyessä (Henriksson & Werde 2004, 14). Liittoutuminen valtion kanssa on mahdollistanut ammatillisuuden tavoittelun myös työssä, jota luonnehtii käytännönläheinen hoivan tarjoaminen. Tosin Julkunen (2004, 169) mukaan tietyt ammattikunnat, kuten perushoitajat ja lähihoitajat, eivät ole olleet oman ammatillistumisesta tekijöitä samalla tavoin, kuin esimerkiksi sairaanhoitajat tai lastentarhanopettajat. Näiden ammattien voi ennemminkin luonnehtia asettuneet yhteiskuntapoliittisten uudistusten muotoilemiin paikkoihin hoivaan liittyvän työvoimatarpeen lisääntyessä.

Moniin muihin aloihin verrattuna sosiaali- ja terveysalan ammattiteille on ominaista koulutuksen korostunut asema ammatin harjoittamisen edellytyksenä sekä ammattiin sosiaalistajana. Koulutuksen merkitys selittyy osin tavoitteella nostaa ammattien yhteiskunnallista arvostusta. Koulutustason korottaminen on ollut esimerkiksi sairaanhoitajajärjestöjen keskeisin väline ammattiryhmän etujen ajamiseksi. (Laiho & Ruoholinna 2008, 37.) Koulutuksen historian suhteen terveydenhuolto ja sosiaaliala eroavat toisistaan. Terveydenhuollossa ammatilliset opinnot on otettu ehdottomaksi pätevyysvaatimukseksi jo melko varhain, kun taas sosiaalialan historiaa tarkasteltaessa koulutus on useammin ollut kurssittamista tai ammatin harjoittamisen kautta karttunutta perehtyneisyyttä. (Rauhala 1994, 22.) Merkittävän laajuuden sosiaalialan koulutus sai 1980-luvulle tultaessa, kun ammatillista hoivaa haluttiin tieteellistää ja nostaa tätä kautta ammattien statusta (Borgman 1998, 69). Nykyisin sekä sosiaali- että terveysalalle valmistutaan kaikilta koulutusasteilta.

Ammattien väliset työnjaon rajalinjat ovat sosiaali- ja terveysalan olleet hyvinkin tiukat. Erityisen selvä rajanveto on ollut sosiaali- ja terveystalvelujen välillä, vaikka esimerkiksi keskushallinnon tasolla näitä sektoreita on hallinnoitu yhdessä jo pitkään. Kahden hyvinvointitalvelusektorin toimijoiden välinen yhteistyö on monesti vaikeaa, mikä juontuu toimintaperiaatteiden, organisointitapojen ja ammattikulttuurien välisistä eroista. (Kröger 2009, 104–105.) Viimeaikaisissa alaa koskevissa uudistuksissa palvelusektoreiden ja ammattien väliset rajalinjat on koettu ongelmallisiksi ja niitä on pyritty ylittämään. Tavoitteena on ollut nostaa esille uutta toimintakulttuuria, jossa korostuu eri ammattiryhmien tasa-arvoinen yhteistyö. Tiiviimmän yhteistyön avulla pyritään parempaan asiakkaan kohtaamiseen ja toisaalta vastaamaan kasvaviin tehokkuusvaatimuksiin. (Isoherranen ym. 2008, 18–19.) Työnjaollisen jouston tavoittelun yhtenä esimerkkinä on 1990-luvulla luotu uusi sosiaali- ja terveysalan yhdistävä ammattiryhmä, lähihoitajat, joilla on valmiudet toimia sekä sosiaali- että terveydenhuollossa (Wrede & Henriksson 2004, 212).

Sosiaali- ja terveysalan ammateissa urakehitys näyttäytyy erilaisena kuin monilla muilla aloilla. Vertikaalisuutta liikkuvuutta ei sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselta useinkaan odoteta, eikä ammatissa etenemistä usein voi havaita aseman korotuksina organisaation hierarkiassa (Lähteenmäki 1992, 45). Usein tärkeäksi tekijäksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen urakehityksessä nousee yksilön oma tyytyväisyys edistymiseensä. Nousujohteisen urakehityksen sijaan hoivan ja hoidon ammateissa painottuu työn henkilökohtainen tyydyttävyys ja ammattitaidon syveneminen (Ketola & Kevätsalo 1994, 67). Esimerkiksi sosiaalityöntekijöillä urakehitystä kuvaa ennen kaikkea kehittyminen käytännön asiakastyössä (Forsman 2010, 150). Organisaatiossa ylöspäin nousuun on sosiaali- ja terveysalalla perinteisesti vaadittu uusi koulutus (Suonsivu 2003, 110). Joissain tapauksissa ammattien ongelmaksi koetaan uralla etenemisen vaikeus ja kokemus siitä, että työtehtävät eivät tarjoa kehittymisen mahdollisuutta. Kun sosiaali- ja terveysalaa tarkastellaan urakehityksen näkökulmasta, yrittäjäyys hoiva-alalla voidaan nähdä yhtenä keinona muuten lähes mahdottomaan uralla etenemiseen (Hasanen 2004, 138).

5.2 Ammatin ja yrittäjyyden yhdistämisen haaste

Yrittäjyys näyttäytyy joissain, etenkin terveysalan ammattikunnissa, perinteisenä tapana tehdä työtä. Useimpien sosiaali- ja terveysalan ammattien kohdalla yksityinen yrittäjyys on kuitenkin uutta, ja yritystoiminnan käynnistämiseen ei juuri ole ollut tarjolla esimerkkejä. Verrattuna yrittäjyyden alkutilanteeseen 1990-luvulla, yrittäjäksi ryhtymisen kynnys on tosin madaltunut toiminnan vakiintuessa sekä alan yrittäjille tarkoitettujen palveluiden ja tukitoimien yleistyessä. (Österberg-Högstedt 2009, 43.)

Sosiaali- ja terveysalan pienyrittäjänä toimimisen keskeiseen motivaatioperustaan taloudelliset näkökohdat eivät yleensä kuulu. Sen sijan tärkeitä vaikuttimia yrittäjäksi ryhtymiseen ovat työn mielekkyys, mahdollisuus kehittää palveluita sekä halu tehdä työtä, josta pitää. (Sinkkonen & Rissanen 2004, 228.) Tavallisesti yrittäjien taustana on palkkatyö julkisella sektorilla. Yleisesti voidaan sanoa, että yrittäjäksi ryhdytään mahdollisuusperusteisesti, eikä kyse ole esimerkiksi työttömyyden aiheuttamasta pakkoyrittäjyydestä. (Österberg-Högstedt 2009, 41.) Yrittäjien omien näkemysten mukaan yrittäjäksi ryhtyminen on useimmiten tapahtunut houkuttelevan liiketoiminnan mahdollisuuden löydyttyä tai kun yrityksen perustaminen on tuntunut luonnolliselta askeleelta urakehityksessä (Heinonen ym. 2006, 76).

Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyydessä huomio kiinnitetään usein ammatin ja yrittäjyyden yhdistämisen haasteellisuuteen. Ristiriitoja aiheuttaa näkemys hoidon ja hoivan sekä liiketoimintaan liittyvien arvojen vastakkainasettelusta. Yrittäjät saattavat kokea vaikeuksia yhdistää ammattiin liittyvät eettiset periaatteet ja asiakkaan etu taloudellisen voiton tavoitteluun. (Häggman & Liikanen 1997, 9; Martinkauppi-Vanninen 2000, 24.) Yksityisen palvelutuotannon kasvun alkuaikoina yleistä keskustelua sosiaali- ja terveysalan yrittäjyydestä käytiin usein moraalisesta näkökulmasta. Keskustelun kohteena oli se, sopiiko hoiva ylipäättään yksityisenä palveluna tuotettavaksi. (Österberg-Högstedt 2009, 14.)

Viime vuosien aikana yrittäjäksi identifioituminen on kuitenkin yleisesti ottaen muuttunut luontevammaksi ja siihen liittyvä moraalinen keskustelu on laantunut (Österberg-Högstedt 2009, 51). Tästä huolimatta perinteiset yrittäjyyteen liitetyt mielikuvat eivät välttämättä vastaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen omaa kuvaa yrittäjyydestä, jolloin yrittäjäksi on vaikea samaistua (Emt., 24). Yrittäjäksi samaistumisen vaikeus, mutta toisaalta myös asenteiden muuttuminen yrittäjyyttä kohtaan yhä hyväksyvämmiksi, näkyi myös haastattelemini green care -yrittäjien kohdalla:

Jotenkin vanha käsitys varmaan on, että siis perusluonteeltaan me ei olla yrittäjiä. Että ihan hirveen vaikea on ollut, esimerkiksi alussa oli hirveen vaikea nostaa palkkaa, määrätä hintoja, koska niissä on aina ajateltu, että se on kutsumusammatti. Sitä vaan tehdään. Monta asiaa on tarvinnut pyörittää päässä useita kertoja. (Haast. 4)

Hyvinvointityöstä nousevien eettisten vaatimusten ja yrittäjän liiketaloudellisten pyrkimysten välistä ristiriitaa pyritään sosiaali- ja terveysalan pienyrittäjyyden kohdalla ylittämään korostamalla ammatillista identiteettiä. Alan toimijoiden näkökulmasta hoitotyön ja yrittäjyyden yhdistäminen on mahdollista, jos yrittäjällä on toimintansa pohjana vahva ammatillinen identiteetti. Oman ammatin ja siinä kertyneen ammattitaidon kunnioittaminen luo perustan yrittäjyydelle, sillä tällöin yrittäjä uskoo tarjoamaansa palveluun ja pystyy arvioimaan sille käyvän hinnan. (Martinkauppi-Vanninen 2000, 24.)

Myös Österberg-Högstedt (2009, 51) on tutkimuksissaan tullut siihen tulokseen, että ammatti-identiteetti muodostaa yrittämisen perustan sosiaali- ja terveysalalla. Yrittäjät identifioituvat voimakkaasti ammattiinsa ja kokevat tämän toimintansa edellytyksenä. Ammatillisen identiteetin merkitys sosiaali- ja terveysalalla on korostunut erityisesti juuri yrittäjäksi ryhdyttäessä. Alan yrittäjän työhön liittyvän identiteetin voi teoreettisella tasolla nähdä koostuvan kolmesta erillisestä osasta; työidentiteetistä, ammatti-identiteetistä ja yrittäjäidentiteetistä. Palkkatyöntekijänä toimittaessa identiteettiä kuvaa parhaiten työidentiteetti, jonka lähteenä on ammattiin perustuva toimiminen kulloisessakin työyhteisössä, asemassa ja organisaatiossa. Yrittäjäksi ryhdyttäessä identiteetti muuttuu omaa ammatti-identiteettiä korostavaan suuntaan. Ammatti-identiteetti rakentuu ammattiryhmään kuulumisesta ja siihen samaistumisesta, ammatti-ylpeydestä, työkokemuksesta, koulutuksesta sekä ammattiosaamisesta. Vasta aikaa myöten,

yrittäjyyskokemuksen ja yrittäjäosaamisen kartuttua, tapahtuu yrittäjäidentiteetin vahvistuminen. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjän identiteetin kolme osa-aluetta kehittyvät siis ajan kuluessa sulautuen lopulta yhteen, yrittäjäidentiteetin ollessa alisteinen ammatilliselle identiteetille. (Österberg-Högstedt 2009, 22.)

6. GREEN CARE -YRITTÄJIEN TYÖURIEN KULKU

6.1 Työuran alku sosiaali- ja terveysalalla

6.1.1 Sosiaali- ja terveysalan valinta

Aloitan haastattelemieni green care -yrittäjien uranarratiivien analyysin aivan niiden alusta, keskittyen siihen kuinka haastateltavat kuvasivat sosiaali- ja terveysalalle päätymistään ja työuransa alkua. Kiinnitän huomion siihen, kuinka tutkittavat kokivat alanvalinnan sopineen itselle, ja millaisia kokemuksia heillä oli ammattikulttuuriin sopeutumisesta.

Haastateltavat jakautuivat kahteen ryhmään sen perusteella, oliko sosiaali- ja terveysalan ammatti hankittu pian peruskoulun tai lukion päätyttyä vai vasta myöhemmin. Vaikka ammattiin kouluttautuminen oli kolmen haastateltavan kohdalla tapahtunut vasta nuoruusiän jälkeen, kaikki haastateltavat kuvasivat kiinnostuksen hoivan ja hoidon työhön heränneen jo varhain. Ammatillisen suuntautumisen lähtökohdat nähtiin nuoruuden kokemuksissa hoivaajan rooliin asettumisessa, ja työura oli saanut suuntansa esimerkiksi sukulaisten ja tuttavien lapsista huolehtimisen kautta. Ammatin valinta näyttäytyi haastateltaville varmana ja luonnollisena ratkaisuna.

Lapsena oli jo semmonen, että sinne. En itse asiassa mihinkään muualle hakenutkaan. (Haast. 4)

Mä olin aina halunnut periaatteessa lasten ja nuorten alalle. Mua kiinnosti hirveesti se lastenhoitoala. (Haast. 3)

Alun perin varmaan lähdin siksi että mulla oli niin paljon kokemusta lastenhoidosta ja toisten hoitamisesta ja muuten. Että sitten jotenkin koki, että tähän on varmaan mulle. Ja mä tykkäsin olla ihmisten kanssa. (Haast. 1)

Sosiaali- ja terveysalan työ on perinteisesti nähty kutsumusammattina, ja myös haastateltavat kokivat ohjautuneensa alalle sisäsyntyisten taipumustensa vuoksi. Haastateltavia yhdisti näkemys siitä, että he omasivat sellaisia luonteen piirteitä, joita sosiaali- ja terveysalan ammatissa toimiessa on mahdollista hyödyntää. Toisaalta ala ammatit näyttäytyivät sisällöltään mielenkiintoisina, ja niihin kuuluvia monipuolisia tehtäviä korostettiin uran valinnassa.

Niiden kolmen haastateltavan kohdalla, joilla sosiaali- ja terveysalan tutkinto oli hankittu vasta nuoruusiän jälkeen, sattuman roolia ammatin valinnassa korostettiin muita enemmän. Ensimmäinen työpaikka on saatettu saada suhteiden kautta, ja uravalintaa kuvattiin ennemminkin ajautumisena ammattiin.

Siis mun ammatillinen historia on ollut ihan, musta tuntuu että mua on sattuma vienyt. --- Sehän oli vielä sitä aikaa kun olin torilla myymässä tuotteita kun kunnan sairaanhoidon ohjaaja soitti ja kysyi, että voisitko sä tulla meille, tarvittaisiin tuolla ryhmiksessä työntekijää. No menin. (Haast. 3)

Ihan alusta jos ajattelee, niin mä hain kyllä parturi-kampaamo linjalle peruskoulun jälkeen, mutta silloin oli hirveät ruuhkat sinne. Ja se jäi paria pistettä vaille. Mä hain kotitaloudenhoitajalinjalle. Se oli se toinen vaihtoehto ja sinne pääsin. Se teki hyvää kun osasi sitten perheelle laittaa ruokaa ja sitä kautta tavallaan vähän hakeuduinkin tälle alalle. (Haast. 2)

Yhden uramallin muodostaa siirtyminen ammatilliseen lastenkotiyritykseen, joka oli saanut alkunsa kesälomaperhetoiminnasta ja sen myötä syntyneiden kontaktien vuoksi saatuina lasten sijoituksina. Myös tällä uralla ammattiin ryhtymistä pidettiin osittain ajautumisena.

No sillon ajateltiin ihan viattomasti, että mikä ettei. Kyllähän meille mahtuu, että talossa mahtuu olemaan ja on ruokaa ja muuta, mutta ei tiedetty yhtään mihin ruvettiin. Yleensä näillä nuorilla on laitos- tai rikoskierre. --- Sillä tavalla se on mennyt, puskaradion kautta tälle edennyt. (Haast. 6)

Monin paikoin uranarratiivien lähtökohtana korostuu kodeissa tehtävän hoivatyön ja ammatillisen työn välisen rajalinjan häilyvyys. Sosiaali- ja terveysalalle hakeutumisen syitä voi usein hakeakin hoivatyön ja naisten tekemän kotityön turvallisesta samankaltaisuudesta ja siihen liittyvästä työn hallinnan tunteesta (Ketola & Kevätsalo 1994, 67). Työn hallinta oli kahden haastateltavien kohdalla mahdollistanut hoivan työtehtävissä toimimisen julkisella sektorilla ilman ammatillista koulutusta, jolloin kouluttautuminen ammattiin oli tullut ajankohtaiseksi vasta alalla kertyneen työkokemuksen jälkeen. Halu tutkinnon hankkimiseen oli syntynyt taloudellisista syistä, ja sen avulla pyrittiin turvaamaan omaa asemaa työmarkkinoilla.

Sitten mä sain kaksi vuotta tehdä kouluttamattomana lastenhoitajan työtä, pienempi palkka vaan. Sitten mä innostuin. Mä ajattelin että mä meen lähihoitajakouluun.
(Haast. 2)

No sitten se oli aina sitä sijaisuuksia ja sijaisuuksia ja ajattelin että jos lähtisin opiskelemaan lähihoitajaksi, että se tulisi aika nopeasti ja helppo sitten ylioppilaspohjaisella linjalla puolitoista vuotta niin saisi lähihoitajan pätevyyden.
(Haast. 3)

Ammattiin kouluttautuminen näyttäytyy joidenkin haastateltavien uratarinoissa tietyllä tapaa välineellisenä, sillä koulutukseen hakeutumisen syynä oli haastateltavien mukaan ennen kaikkea tutkintopapereiden hankkiminen. Haastateltavat korostivat, että käytännön työtehtäviin ei aikuisella iällä hankittu tutkinto ollut juurikaan vaikuttanut, vaan työn ydin oli tutkinnon hankkimisesta huolimatta pysynyt samana. Vaikka suhtautumista koulutukseen voi osan haastateltavien kohdalla pitää välineellisenä, kokivat kaikki haastateltavat koulutuksensa kuitenkin hyvin myönteisessä valossa. Opintoja pidettiin monipuolisina, ja vaikka käytännön työ ei välttämättä ollut paljon muuttunut, oli kouluttautumisella ollut kuitenkin myönteinen vaikutus ammattitaidon kehittymiseen. Keskeistä työuran valinnassa oli kokemus siitä, että ammattiin oli hakeuduttu omien luonteen- ja persoonallisuuden piirteiden ohjaamina, vaikkakin sattumalla saattoi olla osuutta siihen miten ura lopulta oli lähtenyt käyntiin.

6.1.2 Ammatin omaksuminen

Eri ammattiryhmillä on omat ammattikulttuurinsa, jotka ilmentävät ammatin ajattelu- ja toimintatapoja sekä ammattiin liittyviä arvoja. Koulutus on vahva ammattikulttuuriin sosiaalistaja, mutta myös työelämällä nähdään olevan merkittävä rooli ammatin omaksumisen kannalta. Näin on laita etenkin sosiaali- ja terveysalalla, jossa opintoihin liittyvillä työharjoitteluilla nähdään olevan keskeinen merkitys tietojen ja taitojen kehittämisen lisäksi myös ammattiin sosiaalistajana. (Laiho & Ruoholinna 2008, 37.)

Vaikka haastateltavat kertoivat ammattiin hakeutumisensa pohjana olleen kokemus käytännön työtehtävien hallinnasta ja yksinkertaisesti halu ihmisläheiseen ammattiin, he kuvasivat työuran edetessä ammattiin liittyvien motivaatiotekijöiden syventyneen.

Mutta kyllä se siis, siitä semmosesta tietynlaisesta maailmanparantajan roolista ja halusta lähtee. Että näkee, että ihmiset ei voi hyvin. Ei se varmasti alun perin oo siitä lähtenyt, mutta se on niinku muokkautunut. Itsekin tehnyt sitä omaa semmosta psyykkistä prosessia matkan varrella. (Haast. 1)

Kuten edellisestä lainauksesta ilmenee, sosiaali- ja terveysalalla työuralla eteneminen ei näyttäydy ainoastaan ammattiin kuuluvien tietojen ja taitojen syvenemisenä, vaan sitä kuvataan myös psyykkisenä prosessina. Hoitoalan tehtävissä oma minuus ja tunteet ovat vahvasti mukana, ja uralla kehittymiseen kuuluu myös yhtenä osana vaatimus persoonalliseen kasvuun (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 28).

Sosiaali- ja terveysalan ammattien ammattikulttuureja yhdistää vaatimus ammatin eettisten periaatteiden tunnustamisesta. Oman ammatin arvoihin ja toimintatapoihin sitoudutaan voimakkaasti, ja koska ammateissa toimiessa vaikutetaan yksittäisten ihmisten elämään voimakkaastikin, vastuun merkitys korostuu. Ammattiin kuuluvat periaatteet ja toimintatavat ohjaavat ammattilaisen toimintaa, turvaten usein heikommassa asemassa olevan asiakkaan asemaa.

Antaahan se tietyt raamit sun, tavallaan tietyt eettiset raamit sille mitä sä teet. Vaikka toki jo on tietynlainen ihminen niin voi tehdä ihan hyvää ilman mitään titteleitä. Mutta että on ainakin sitouduttu tiettyihin asioihin. (Haast. 5)

Historiallisesti tarkastellen monia sosiaali- ja terveysalan ammatteja on määritellyt näkemys kristillisestä arvoperustasta, joka on ollut painottunut esimerkiksi sairaanhoitajakoulutuksessa. Tämä kristillinen arvopohjan hälveni 60-luvulla yleisen yhteiskunnallisen kehityksen, lääketieteen nopean kehittymisen sekä teknistymisen myötä. Kristillisyyteen perustunut ajattelumalli ei kuitenkaan ole hävinnyt yhtäkkisesti vaan vähitellen. (Laiho & Ruoholinna 2008, 38.) Hoitoala näyttäytyi joidenkin haastateltavien kohdalla yhä edelleen voimakkaasti kutsumusammattina, jossa ihanteena on itsensä uhraavaa työskentelytapa potilaan tai asiakkaan

hyväksi. Tästä näkökulmasta viime vuosikymmeninä tapahtunut työn eetoksen muuttuminen ja sen kutsumusluonteen hälveneminen näyttäytyy huolestuttavana kehityskulkuna.

Mun mielestä ne tän päivä työntekijät, ne ei oo enää sillä tavalla töissä. Ne käy vaan palkan takia siellä. Musta tuntuu, että aika paljonkin. Ja sitten unohdetaan se, että potilaat ei ole siellä hoitajia varten vaan hoitajat on niitä potilaita varten. (Haast. 4)

Sosiaali- ja terveysalan työn ihmisläheisyys sekä sen ammattikulttuureista nouseva korkea vaatimustaso, joka kattaa monia puolia aina persoonallisuuden kehittämiseen saakka, on vaikuttamassa siihen, että alalla työskentely koetaan usein henkisesti kuormittavaksi. Kokemus työn raskaudesta esiintyi yhtenä osana uranarratiiveja, ja usein työuran kulkuun oli ollut vaikuttamassa se, kuinka haastateltavat arvioivat omaa jaksamistaan. Yhtenä ammatillisuuden piirteenä haastatteluissa nousi esille kyky olla ottamatta kaikkea työssä eteen tulevaa tunteella ja henkilökohtaisesti. Tämän taidon puuttuminen teki työn tekemisestä erityisen raskasta.

Se on se kuluttava puoli justiin siinä, että on niin omana. Mä en osaa vetää että on työrooli ja kotirooli. --- Mikä se on se sun työroolisi, sä vaan hoidat sen homman ja hanskat hyllylle sitten kotia. Mutta ei se ihan niin mene. (Haast. 2)

Mutta sitten kun niitä omia lapsia syntyi niin en mä sitten enää viime vuosina haaveillut, että mä mihinkään päiväkotiin menisin töihin. Koska se päiväkoti olisi siellä kotona odottanut sitten vielä. Että ne haaveet siitä lastenhoitoalasta niinku sillai karisi toisaalta ja mietin pitkään sitä, että missä olisi semmonen paikka että vois tehdä jotain omaa. (Haast. 3)

Edellisessä katkelmassa nousee esille ihmisläheisen työn raskaus, mutta myös haastatteluissa usein toistunut ajatus siitä, että työn pitäisi olla jollain lailla omaa. Työuran suunnittelun yhdeksi tärkeäksi lähtökohdaksi muodostuu halu päästä sellaisiin työtehtäviin, jotka mahdollistaisivat itseä kiinnostavien ja omaksi koettujen piirteiden liittäminen osaksi ammattia.

Ja sitten kun mä olin opiskellut lähihoitajaksi, niin siinä ihan viimeisenä vuotena mä rupesin niinku kaipaamaan, tai tuli sellainen olo, että en mä niinku lähihoitajana sitä hommaa oikeen jaksata tehdä tai mä tarviin siihen jotakin lisää. (Haast. 1)

Vaikka uran valinta oli haastateltavien näkemysten perusteella ollut periaatteessa onnistunut, tarjolla olevissa käytännön työtehtävissä koettiin kuitenkin olevan yksitoikkoisia ja raskaitakin

piirteitä. Tämä oli ohjaamassa sellaisten uravaihtoehtojen kartoittamiseen, joissa omien mielenkiinnon kohteiden liittäminen osaksi työtä voisi mahdollistua.

6.2 Kiinnostuksen syntyminen green care -yrittäjyyteen

6.2.1 Kokemukset luonnon hyvinvointivaikutuksista

Koska haastattelutilanteissa esitettyjen uranarratiivien tavoitteena oli selventää sitä, miten luontoavusteisuus oli tullut mukaan ammatin harjoittamiseen, oli luonnollista, että haastateltavat urasta kertoessaan korostivat toimimistaan eläinten ja luonnon parissa. Mielenkiinnon luonnon elementteihin kuvattiin syntyneen jo varhain, ja usein esille nostettiin pitkä asuminen maaseudulla.

Itselle luonto on ollut tärkeä. Mulla ei oo sitten ollu kuitenkaan esimerkiksi vaellustaitoja eikä erätaitoja mitään hirveesti. Mutta se on vähän salakavalasti ollu tärkeä kun on maalla syntynyt. (Haast. 1)

Ihan alusta asti, että kun meille luonto on ollut tärkeä. Tietysti kun mies on tehnyt luonnon kanssa ja metsässä ja kaikkea ja aina on viety lapsia. (Haast. 6)

Yhdeksi uranarratiivien keskeiseksi teemaksi nousi haastateltavien omat luontoon, puutarhanhoitoon ja eläimiin liittyvät harrastukset. Myös henkilökohtainen kiinnostus maataisrotuisten eläinten säilyttämiseen tuli haastatteluissa esille. Suomessa green caren -käsitteen lanseeraamisen yhtenä lähtökohtana on ollut pyrkimys etsiä uusia käyttötarkoituksia maataiseläimille ja tätä kautta luoda edellytyksiä niiden säilymiselle (Lilja & Karja 2007, 40). Maalle muuton taustalla saattoi laajemminkin olla halutun elämäntyylin etsiminen.

Varmaan siinä oli aluksi ehkä vähän pikkasen sellaista omavaraistalous-juttua mukana, että vuohia lypsät, kanoja ja saat kananmunia. Vähän jotain tällaista ja sitten saat villaa ja huovutat, mutta ehkä semmoinen on vähän karissut tässä. (Haast. 5)

Luonnon ja eläinten hyvinvointivaikutusten hyödyntämisestä on joillain sosiaali- ja terveysalan ammattialoilla jo pitkät perinteet. Erityisesti fysio- ja toimintaterapiassa luontoelementtejä, kuten

ratsastusta, on käytetty osana kuntoutusta. Näiden ammattien kohdalla green care -toiminta näyttäytyy ammatin näkökulmasta luonnollisena.

Sellanen puutarhatyyppinen juttu, kukkien istutus ja tälläset niin nehän on ollut aika perinteisesti sellanen yks toimintamuoto mitä toimintaterapiassa käytetään. ---Tavallaan sellasta luontoelementtiä on ollu kyllä mukana ja sitten kun asui täällä ja oli näitä eläimiä niin tavallaan se tuli aika luonnostaan kuitenkin. (Haast. 5)

Useimmat haastateltavat kuitenkin kertoivat, että ammattiin johtaneen sosiaali- ja terveysalan koulutuksen aikana mitään green care -tyyppistä toimintaa ei ollut tuotu esille. Idea luonnon hyvinvointia tukevista vaikutuksista oli sen sijaan tullut ilmi lähinnä oman intuition ohjaamana. Green caren hyvinvointivaikutuksia perusteltiin omakohtaisten kokemusten kautta ja todistusaineistoa ihmisen tarpeesta luontoon löydettiin jokapäiväisestä elämästä.

Koska mun mielestä se, että kun kattelet kaupunkikuvaa, kun joka kolmannella ihmisellä on koira, niin mähän uskon siihen, että ihmisellä on semmoinen sisäinen tarve luontoon. Ja sitten nämä jotka on tuolla kivikylissä niin ne hakee sen alitajunnassaan sitä kautta sen luonnon lähelle, että niillä on eläimiä.--- Mä uskosin, että se lähtee sieltä, että ihmiset tarttee sitä luontoa. (Haast. 4)

Haastateltavat toivat uranarratiiveissaan esille sen, kuinka he julkisella puolella työskennellessään olivat pyrkineet hyödyntämään green careksi laskettavia toimintatapoja. Kertomukset sisälsivät paljon kuvausta siitä, miten tieto luonnon elementtien ihmiselle hyvää tekevästä vaikutuksista oli vahvistunut työuran aikana. Haastatteluissa kuvailtiin useiden yksittäisten tapauksien ja esimerkkien kautta sitä, millaisia myönteisiä vaikutuksia green carella on asiakkaiden hyvinvoinnille. Haastateltavat muistelivat kokemuksia siitä, kuinka luonnossa toimiminen oli rauhoittanut päiväkotilapsia, tai millainen hoivaava vaikutus eläimillä oli sijoitettujen lasten kasvatuksen tukijoina. Eräässä narratiivissa luonnon elementtien merkityksen havaitseminen potilaan hyvinvoinnille kuvataan merkittävänä käännekohtana työuralla.

Sen kevään aikana kun siellä psykiatrisella huomasin, että mulla ei oo keinoja sen mun oman potilaan kanssa siellä suljettujen seinien sisäpuolella. Ja me lähetettiin yhdeksi päiväksi tai muutamaksi tunniksi meren rantaan grillaamaan makkaraa ja olemaan vaan. Ja mä huomasin kuinka se voimaantu ja elpy siinä ympäristössä se tyttö paljon enemmän kun siellä laitoksessa mun kanssa kun mä yritin sen kaa siellä hirveesti viisaita jutella. Se oli tavallaan niinku semmonen viimeinen sysäys, että en mä ikinä tuu pystyy auttaa näitä mun persoonalla, vaan että mä tarviin siihen jotain joka on jotenkin voimakkaampi elementti kuin vaan yksi ihminen auttamaan toista. (Haast. 1)

Green caren parissa tehty hanketyö alan tunnettuuden kehittämiseksi sekä alan kasvanut näkyvyys mediassa oli nähtävillä myös uranarratiiveissa. Kahden haastateltavan kohdalla median kautta saatu tieto green caresta oli ollut merkittävässä asemassa ajatukselle yrittäjäksi ryhtymisestä ja toiminut sysäyksenä green carea ja alan yrittäjyyttä käsittelevän tiedon etsimiselle.

Oman harrastuksen liittäminen työhön sekä halu maaseudulla asumiseen liittyivät kiinteinä teemoina uranarratiiveihin, sillä niiden kautta haastateltaville oli kertynyt omakohtaista kokemusta luonnon hyvinvointivaikutuksista. Usein haastatteluissa tuotiin esille lisäksi se, että luontoa pidettiin tärkeänä myös oman hyvinvoinnin ylläpidossa, jolloin green caren vaikutuksista oli myös omakohtaista kokemusta.

6.2.2 Julkisella sektorilla koetut ongelmat

Green care -yrittäjäksi ryhtymistä pohjustetaan uranarratiiveissa voimakkaasti sen kautta, että julkisesti järjestettyyn sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä siellä työskentelyyn nähtiin liittyvän paljon ongelmia. Esille nostettiin julkisella sektorilla tapahtuneet muutokset, erityisesti henkilökunnan väheneminen, ja sen myötä lisääntynyt kiire. Niukkojen resurssien kanssa tasapainoilun katsottiin heijastuvan suoraan asiakkaille tarjottavaan hoiva- ja kasvatuspalveluun. Päällimmäiseksi nousi tällöin huoli asiakkaista, jotka viimekädessä olivat tilanteen kärsijöitä.

Jotenkin katsos 90-luvun alun lama, mä en tiedä muistatko sä semmosta ollenkaan. Mutta oli kuitenkin siis semmonen, ettei saanu sijaisia hommata osastolle. Olin osastonhoitajana siellä ja musta tuntuu että mulla menee päivä siinä kun mä yritän motivoida ihmisiä, että täytyy tehdä ilolla työtä, eikä niinku hampaat irvessä puskee siellä. Ei se voi olla onnistunut ja hyvää se hoito.--- Siellä sitten tuli siis semmonen, että nämä vanhukset tarttee jotain muuta kuin tän hiton laitoksen. (Haast. 4)

Nykyisin on ryhmät aika haastavia, eikä saa sijaisia. Se työ on tavallaan muuttunut. Se ei ole enää semmoista kuin aikoinaan, että se ei enää vastaa sitä miten mä haluan hoitaa lapsia ja tehdä sitä työtä. (Haast. 2)

Kiire on ollut vaikuttamassa siihen, että itselle tärkeiksi mielletyt ammattiin liittyvät eettiset tavoitteet eivät julkisella sektorilla työskennellessä pääse toteutumaan. Sosiaali- ja terveysalan ammattien ihanteisiin liittyy olennaisena osana asiakkaan parhaaksi toimiminen, mutta haastateltavien kokemusten mukaan tämä ei useinkaan onnistu. Kun omia ja ammatista kumpuavia ihanteita ei pääse toteuttamaan, aiheuttaa tämä riittämättömyyden tunteita ja työssä uupumista.

Aikuisen tarve, aikuisen nälkä on niin mahdoton. Siinä koki sen riittämättömyyden tavallaan. Kyllä mä tiedän, että mä olen sillälaila omalla alallani, että mä teen mun työn hyvin, mä saan hyvää palautetta. Mutta se vaan syö liikaa. (Haast. 2)

Uranarratiiveissa kritiikkiä osoitetaan voimakkaimmin juuri laitoshoidoa kohtaan. Suurissa yksiköissä tapahtuva hoiva nähdään potilaita tai asiakkaita passivoivana ja heille vahingollisena. Esimerkiksi laitoksiin liittyvä arkkitehtuuri nostettiin esille ennemminkin asukkaitaan vahingoittavana kuin heidän hyvinvointiaan tukevana.

Kun kaikki täytyy olla niin suurta ja mahtavaa. Minusta jo pelkkä se avaruus ja semmonen tekee vanhalle muistamattomalle ihmiselle sen, ettei se uskalla lähteä. Se ei vaan löytäisi takaisin sinne omaan huoneeseen. Kun sut viedään ykskaks syömään jonnekin 60 hengen ruokasaliin. Niissä on ihan hirveätä. (Haast. 4)

Julkisen puolen työtehtävistä kerrottaessa tuotiin myös esille se, kuinka kirjallisen työn määrä on jatkuvasti lisääntynyt vieden liian paljon aikaa varsinaiselta asiakas- ja potilastyöltä. Esimerkiksi päiväkodissa itse lasten huomioimiseen ja ammatin ydintehtäviin ei tunnu jäävän tarpeeksi voimavaroja. Esille nostettiin myös yleisempiä organisaatioissa kohdattuja ongelmia, kuten tehottomuutta ja hankaluuksia uusien ideoiden toteuttamisessa.

Äärimmäisenä ilmiönä julkisen puolen kritiikissä oli yhdessä haastattelussa esille tuotu näkemys siitä, että laitosympäristö vaikuttaa negatiivisesti myös siellä työskenteleviin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisiin. Yleisen ammattikulttuurin rapistuminen on ollut vaikuttamassa siihen, että työntekijät eivät ole työhönsä motivoituneita, eikä asiakkaita kohtaan osoiteta aitoa välittämistä. Ammatin ihanteista lipsuminen näkyy sairaalan jokapäiväisissä käytännöissä, jolloin samaistuminen kollegoihin muodostuu vaikeaksi.

Musta se tuntui ihan hirveen pahalta, että kaikki, koko henkilökunta painaa yhtä aikaa ruokasaliin ja muorit jää suunnilleen keskenään sinne, --- Siellä on muka ihan hirveä kiire, mutta sitten kaikki voi istua yhtä aikaa kahvilla ja kaikki voi olla yhtä aikaa ruokasalissa. Musta se ei ole oikein. (Haast. 4)

Taustoittaessaan green care -yrittäjäksi ryhtymistään, haastateltavat nostavat laitosvastaisuutensa yhdeksi tärkeäksi uranarratiivin osaksi. Henkilökohtaisten kokemusten mukaan julkisella sektorilla työskentelyä sävyttää kiire, ja usein tästä on seurauksena riittämättömyyden tunteita. Toisaalta julkisella sektorilla työskennellessä tuotiin esille esimerkiksi työvuorojen järjestelyjen vaikeus sekä työn ja perhe-elämän yhteen sovittamisen hankaluudet.

6.3 Green care -yrittäjyyden sisältö

6.3.1 Ammattietiikan toteuttaminen

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten uranarratiivit ovat monilta osin kuvauksia arvolähtökohtien varaan rakentuvasta työurasta. Green care -yrittäjyys uranarratiivin loppuratkaisuna näyttäytyy usein haastateltavien kokemuksessa vahvempana sitoutumisena omiin ja ammatista kumpuaviin ihanteisiin. Tämä teema nousi voimakkaasti esille etenkin niiden green care -yrittäjien kohdalla, jotka tarjosivat hoivapalveluita vanhuksille, kehitysvammaisille tai lapsille. Green care -yrittäjyyden tärkeimpänä sisältönä koettiin mahdollisuus huolehtia heikommassa asemassa olevien ihmisten hyvinvoinnista ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta.

Hoiva-alan yrittäjän näkökulmasta green care -yrittäjyyden tärkeimpänä tavoitteena on ”toteuttaa tätä hoitotyötä siitä mun omasta ammattietiikastani lähtöisin.” (Haast. 4)

Keskeistä green care -yrittämisessä on asiakkaiden kokonaisvaltainen huomioiminen, jonka maaseutumaisia ympäristöjä hyödyntävä hoiva ja kuntoutus mahdollistavat vastakohtana laitoshoidolle. Green care -toimintaan usein liitetty yhteisöllisyys nostetaan yrityksen tarjoamassa palvelussa tärkeäksi, ja maaseudun kulttuuriperinnön nähdään luonnostaan tarjoavan tähän mahdollisuuksia. Uranarratiiveissa päätymistä green care -yrittäjyyteen perustellaan ennen kaikkea asiakkaiden tarpeiden havaitsemisen kautta. Yrityksen toimintatapaan on ollut johdattamassa oma intuitio, eikä ulkopuolisilla esimerkeillä tällöin ole välttämättä ollut vaikutusta green care -yrittäjyyden valintaan.

Tämä maatilan ympäristö jo semmosena virikkeellisenä ympäristönä tämän päivän vanhuksille on siis tosi mielekäs, koska ne muistaa omat, ja kaikki suunnilleen on maalta lähtöisin vielä, varsinkin 20 vuotta sitten, sen päivän vanhukset. Sit sen jälkeenhän on tullut nää green caret ja muut sitten mukaan kuvioihin, mutta siihen aikaan me ei semmosesta puhuttu. (Haast. 4)

Viimeisinä vuosina kun paljon on puhuttu tästä green caresta, niin me tajuttiin, että sitähan me ollaan tehty koko ajan, mutta meillä ei ole ollut nimeä sille. (Haast. 6)

Yrittämisen raskaus sosiaali- ja terveysalalla tuodaan monin paikon haastatteluissa esille. Näihin kokemuksiin ovat vaikuttamassa alan yrittämisen korkeat lainsäädännölliset vaatimukset sekä työn sitovuus. Tästä huolimatta green care -yrittäminen koettiin hyvin palkitsevana. Yrittämisen tärkeimmäksi motiiviksi nostettiin oman työn tuloksen havaitseminen suoraan asiakkaan hyvinvoinnissa.

Onhan mulla sitten jossakin kohtaa kun on ollut kauheen väsynyt, niin esimerkiksi yksi ihminen oli semmonen asiakkaana, että mä aattelin, että jos mä tän lopettaisin, niin mihin (asiakas) nyt joutuis meneen hoitoon. Että ei ole semmosta paikkaa mikä mun mielestä olis sille riittävän hyvä. Että jotkut kantaa sillä tavalla ihan hyvää hedelmää nämä asiakkaat. (Haast. 4)

Ehdottomasti meitä motivoi työn tulos. Se on se. Kun moni meillekin sanoo, että miten te jaksatte, on ehkä se että sitä ei välttämättä ajattele työnä ja sitten näkee sen mitä on. Sekin että nekin nuoret jotka jää pois, niin pitää yhteyttä. (Haast. 6)

Uranarratiiveissa green care -yrittäjän työtä tehdään vahvaan sosiaali- ja terveysalan ammattitaitoon ja työkokemukseen nojaten, kuten alan yrittämisessä useimmiten on laita (Österberg-Högstedt 2009, 58). Tästä huolimatta yrittäjien kokemus on, että sosiaali- ja terveysalan yritystoiminnan harjoittamisesta edellytyksiä tulisi joiltain osin helpottaa. Byrokratian vaatimukset koetaan raskaina, kun tavoitteena on lähinnä tarjota kodinomaista asumista ja arjessa kuntoutumista. Esille tuotiin tarve sosiaali- ja terveysalan rakenteiden ja toimintatapojen keventämiseen ja alan yrittäjyyden helpottamiseen. Yrittäjien näkemyksen mukaan green carella olisi pienellä panoksella paljon annettavaa ihmisten hyvinvointiin, jos turhasta sääntelystä ja ohjauksesta luovuttaisiin.

Mä en ymmärrä millä nää on niinkun mennyt, kun näitähän on iän kaiken ollut esimerkiksi psykiatrisia vanhuksia on ollut maatiloilla taikka perheissä, että ne on niinkun... mikä tekee sen rajan, että koska ne saa olla siellä noin vaan, että ne asuu ja on ja koska se onkin sitä, että... Kun kaikistahan sitä rahaa on saanut, että ei kukaan niitä hyvää hyvyttään ole hoitanut. (Haast. 4)

Tämä terapia on usein ihan liian tiukkaan rajattua. Kun oikeasti se virkistäytyminen ja sellainen voimaantuminen on monesti ihan yhtä tärkeitä ja joskus paljon tärkeämpääkin. (Haast. 5)

Kun yrittäjyyden valinta nähdään voimakkaampana sitoutumisena ammatista nouseviin eettisiin vaatimuksiin, nousee uranarratiiveissa esille ristiriita liike-elämään ja ammattiin liittyvien arvojen ja toimintatapojen välillä. Vaikka käsitykset hoivan ja yrittämisen yhdistämisestä ovat tänä päivänä yhä hyväksyvämpiä (Österberg-Högstedt 2009, 51), yrittäjäksi samaistuminen oli monen haastateltavan kohdalla edelleen ongelmallista. Esille nostettiin se, että yrittäjyyteen eivät ole olleet motivoimassa taloudelliset näkökohdat.

En ole ihan yrittäjä-yrittäjä. Se riittäis, että sais vaan sen elannon siitä. (Haast. 2)

Yrittäminen. Bisnesmielessä ei, mutta sillai että tultaisiin toimeen (Haast. 6).

Yrittämisen tulisi kuitenkin luonnollisesti taata yrittäjälle toimeentulo. Haastateltavien mukaan palveluiden ostajien taholta yrittäjälle green care -toiminnasta aiheutuvia kustannuksia ei huomioida tarpeeksi. Sosiaali- ja terveyspalveluiden alalla toimivalla yrittäjällä ei useinkaan ole mahdollisuutta hinnoitella palveluaan itsenäisesti, vaan hinnoittelu perustuu kunnallisten

palvelujen määrittelemiin hintoihin ja kilpailutukseen. Green care näyttäytyy omasta yrittämisestä kerrottaessa taloudelliselta kannalta asiakkaille tarjottuna hyväntekeväisyytenä, sillä kunnat palvelujen ostajana eivät juurikaan huomioi green care -palveluiden parempaa laatua.

Ihmisen hyvinvoinnille sillä on merkitystä ja niille ketkä valikoituu tänne. Taloudellista merkitystähän sillä ei ole. Minusta sen pitäisi näkyä jossain, mutta ei se näy. (Haast. 4)

Meillä on niin monta eläintä ja lapsille suodaan mahdollisuus omaan eläimeen, koska se hoivaa. Meillä on suurin piirtein samat hinnat kuin muilla, joilla ei ole mitään. Että meidän tarvitsee valita, että tarjotaanko me lapsille tätä vai halutaanko me pankkitiliä kasvattaa. (Haast. 6)

Green care yrittäjät nostivat tärkeäksi uraa määrittäväksi tekijäksi sen, että työuran kulun olisi ennen kaikkea perustuttava omien ja ammatillisten arvojen toteuttamisen varaan. Taustalla oli jo nuoruudessa herännyt halu ihmisten hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä ammatillisen koulutuksen aikana syventynyt käsitys hyvästä hoivasta. Green care -yrittäjyyden taustalla oli julkisella puolella tapahtunutta työhön liittyvää kriisiytymistä, kun asiakkaiden hyvinvoinnin ei koettu siellä toteutuvan. Yrittäjyys näyttäytyy työuralla pakollisena valintana, joka on tehtävä, jos haluaa omista ja ammatista kumpuavien eettisten periaatteiden toteutuvan työssä.

6.3.2 Ammatillinen erikoistuminen

Haastateltavien kertomuksissa green care -yrittäjyyden yhtenä keskeisenä sisältönä nähtiin mahdollisuus oman ammattitaidon ja asiantuntijuuden kehittämiseen. Tämä teema korostui erityisesti kuntoutusta tai terapiaa tarjoavien yrittäjien kohdalla. Kiinnostus kohdistui green careksi laskettaviin luontoavusteisiin menetelmiin, jotka tukevat hoidolle asetettuja tavoitteita. Eläinten, luonnonympäristöjen ja maatilan töiden nähtiin tarjoavat monipuolisia välineitä terapialle ja kuntoutukselle, mahdollistaen parempien hoitotulosten saavuttamisen ja ammatillisen kehittymisen.

Green care -yrittäjyys työuran valintana näyttäytyi sosiaali- ja terveysalan ammattiin kuuluvien tietojen ja taitojen kehittämisenä sekä pyrkimyksenä ammatillinen erikoistumiseen green caren alalla. Uranarratiiveissa korostuvat erilaiset kurssit, seminaarit ja hankkeiden yhteydessä käydyt koulutukset, joissa green careen liittyviä menetelmiä oli ollut mahdollista opiskella. Ammatillisen erikoistumisen näkökulmasta yrittäjyys muodostui vaihtoehdoksi, kun julkisella puolella ei ollut tarjolla työtehtäviä, joissa omaa luontoavusteisiin menetelmiin liittyvää osaamista olisi päässyt hyödyntämään.

Ehkä muutamia jotain projektityöntekijöitä voisi olla, että siihen liittyisi niitä elementtejä aika vahvasti. Mutta en ole montaa ihmistä kyllä... Siihen liittyy aina semmoisia puolia siihen toimintaan, mitkä ei niin kiinnosta. Jos kaksi vaellusta saa tehdä vuodessa, niin se ei ole vielä sitä mitä itse haluaisi. (Haast. 1)

Yhdeksi green care -yrittäjyyden valinnan taustatekijäksi nostettiin eri lähteistä saatu tieto aiemmin sosiaali- ja terveysalalla käytössä olleista green careksi laskettavista menetelmistä. Esille tuotiin luontoavusteisten menetelmien pitkä historia, jolloin niiden vaikuttavuus kuntoutumisen ja hyvinvoinnin edesauttajana sai vahvistusta.

Se ei ole mitään keksittyä green care ,--- nyt kun tuota psykiatrasta koulutusta kävin niin lainasin opettajalta kirjan vuodelta 1921 psykiatrisista ongelmista, niin siellä puhutaan psyykkisistä oireista kärsivistä tai puhutaan ihan mielisairasta, niin siellä puhutaan miten hyvää mielisairaille tekee maataloustyö ja luonnon keskellä oleminen, ja raitis ilma, hyvä ruoka. Mutta jonnekin se on vaan tässä vuosikymmeninä. (Haast. 6)

Sellainen työterapiahistoria on aika vanha suomessa. Jossain Lapinlahden sairaalassa ja mielenterveyspuolella ollut pitkään ne puutarhajutut, mitkä sitten hävitettiin tässä jossain tehokkuuden nimissä. (Haast. 5)

Haastateltavien kertomuksia yhdistää ajatus siitä, että vaikka green care -menetelmiä on ennen ollut käytössä paljonkin, niistä on viimeisten vuosikymmenten aikana luovuttu. Tähän näkemykseen on ollut vaikuttamassa koulutuksen kautta tullut tietoisuus, mutta luultavasti myös green careen liittyvällä hanketyöllä on ollut osuutta siihen, että kehityskulkuun on kiinnitetty huomiota. Green carea käsittelevässä kirjallisuudessa toimintatavan näkeminen paluuna vanhaan on vakiintunut narratiivi (esim. Parsons ym. 2010, 230–231).

Tieteellisen näytön olemassaolo green caren vaikutuksista koettiin työuran hahmottamisessa tärkeäksi. Erilaisiin green carea käsitteleviin tutkimuksiin viitattiin haastatteluissa usein, ja oman green care -toiminnan korostettiin pohjaavan tieteellisesti kerättyyn tietoon. Toisaalta omakohtaisesti uran aikana kerätty kokemuksellinen havainnointitieto oli myös keskeistä osana green caren asiantuntijuutta.

Mäkään en perustele millään muulla, kuin sillä mikä on todeksi näytetty ja osoitettu. Ja toisaalta myös oman kokemuksen kautta, että kyllä sekin on mun mielestä todeksi näyttää. (Haast. 1)

Ammatillisen erikoistumisen näkökulmasta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen työuran kerrontaa uhkaa green careen toisinaan liitetty epätieteellisyysleima. Lisäksi käynnissä olevat green caren kehittämishankkeet rohkaisevat yrittäjäksi ihmisiä monilta eri aloilta, jolloin yhä kirjavampi joukko yrittäjiä kokee harjoittavansa green care -toimintaa. Erilaisten green careen liittyvien koulutusten lisääntyminen on omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että ei-ammattillisten toimijoiden määrä hyvinvointialalla on kasvanut. Tämä kehityskulku huolestutti osaa haastateltavista, jotka halusivat pitää hyvinvointiin liittyvän yritystoiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden korkealla tasolla.

Vaikka minkälaisilla ammattitaustoilla, niin sitten sä voi sanoa että sä olet tällanen puutarhaterapeutti. Sehän on just ihan suojaamaton nimike. Siinä tulee sitä puoskaroinnin makua aika pahasti. (Haast. 5)

Haastateltavat halusivat pitää rajalinjan ammatillisen työn ja muun hyvinvointityön välillä selkeänä ja asiakkaille helposti havaittavana. Sosiaali- ja terveysalan ammatin, koulutuksen ja työkokemuksen nähtiin muodostavan perustan, johon oma yritystoiminta nojasi. Ammatin hallinta nostettiin esille yrittämisen ytimenä, erotuksena vapaamuotoisemmin luontoa hyödyntäviin palveluntarjoajiin.

Vaikka luontoon liittyy myös semmosia vaikutuksia, että ne tulee suoraan, vaikuttaa ihmisen mieleen, kuitenkin mä teen sosiaalialan työtä ihan varsinaisesti työammattitaidollisesti, että mä en oo mikään semmonen luontohenki, joka jotenkin sen luonnon mukana kaivertaa ihmisen mieleen joitakin hyviä vaikutuksia. (Haast. 1)

Green caren vähäinen tunnettuus on ollut vaikuttamassa siihen, että omasta ammatillisesta erikoistumisesta ei yrittämisen kautta ole juurikaan päässyt taloudellisesti hyötymään. Kuntien kilpailuttaessa yrittäjiä green caren menetelmillä ei lasketa olevan erityistä arvoa, jolloin vain perinteisiä kuntoutus- ja terapiamenetelmiä käyttävät ovat hinnoittelussa etulyöntiasemassa. Tästä syystä kuntien harjoittama kilpailutus ja niiden rooli hintojen määrittelijänä nähtiin alan kehittymiselle haitallisena.

Ei ole mitää väliä sillä mihin sä oot investoinut koulutusiin, tiloihin ja välineisiin, vaan se joka on just valmistunut, jolla ei ole yhtään mitään tiloja ja välineitä niin sama hinta vaan kaikille. Ettei se ihan sitten taas tän markkinatalouden kannaltakaan ole ihan ehkä oikein, jos niin halutaan ajatella. (Haast. 5)

Nykyisessä tilanteessa green caren harjoittaminen osana kuntoutus- tai terapiapalvelua perustuukin voimakkaasti henkilökohtaiseen ammatilliseen mielenkiintoon. Oman ammattitaidon kuvailu ja sen kehittäminen green caren menetelmiin erikoistuen, muodostivat tärkeän teeman uranarratiiveissa. Vaikka green care on tällä hetkellä vielä alana tuntematon, muilta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta haastateltavat olivat aina saaneet hyvää palautetta. Haastatteluissa tuotiin esille usko siihen, että luontoavusteiset menetelmät kiinnostavat tulevaisuudessa yhä suurempaa joukkoa ihmisiä. Haastateltavat korostivat omaa rooliaan green care -alan kehittäjinä, ja he toivoivat yhä enemmän tutkimusta green caren vaikuttavuudesta ja tarkkuutta alan käsitteiden määrittelyyn.

6.3.3 Vaihtoehtoinen uramahdollisuus

Kahdessa edellisessä green care -yrittäjyyden sisältöjä kuvaavassa teemassa yrittäjyys muodosti työuran kerronnan kannalta luonnollisen jatkumon uralle sosiaali- ja terveysalalla. Käytetyt uranarratiivien rakennusaineet pohjasivat voimakkaasti sosiaali- ja terveysalan ammattikulttuureihin, hyödyntäen kulttuureissa olevia tarinankertomisen malleja. Yhtäältä kyse oli siitä, että omalla työllä nähtiin olevan vahva eettinen perusta, jota green caren ja yrittäjyyden kautta oli mahdollista syventää. Toisaalta uranarratiiveissa hyödynnettiin ammatteihin kuuluvaa koulutuksen sekä tieteellisen tiedon ja tutkimuksen arvostusta. Työura näyttäytyi ammattiin

liittyvien taitojen kehittämisenä, liittämällä siihen luontoon pohjaavia menetelmiä. Näiden kahden teeman lisäksi uranarratiiveista nousi esille teema green care -yrittäjyydestä uudenlaisena, vaihtoehtoisena uramahdollisuutena. Teema korostui erityisesti niiden yrittäjien kohdalla, jotka olivat joko kokonaan tai osittain siirtyneet green care -yrittämisessä niin kutsutun vihreän voiman tai virkistykseen harjoittamiseen. Tällöin kyse ei ollut varsinaisen sosiaali- ja terveystalouden tarjoamisesta, vaan toiminnalla ajateltiin olevan yleisempi ihmisten hyvinvointia ylläpitävä vaikutus. Suunniteltu tai jo käynnissä oleva green care -palvelu tarkoitti haastateltavien kohdalla esimerkiksi kotieläinpihatoimintaa, lapsille suunnattujen leirien järjestämistä, maatilamajoitusta tai yrityksille suunnattuja työhyvinvoinnin palveluja.

Green care -yrittäjyyttä perusteltiin joissain uranarratiiveissa ennen kaikkea halulla siirtyä pois varsinaiselta sosiaali- ja terveystaloudelta. Tämä juontui ammatin koetusta raskaudesta ja näkemyksestä, jonka mukaan green care -yrittäminen voisi tarjota vähemmän kuormittavaa työtä. Vihreän voiman yrittäjyyttä suunnittelevan haastateltavan mukaan yksi tärkeä yrittäjyyden valinnan motiivi on, että sen kautta ammatista poistuu sen raskain puoli, eli toisten hoitaminen ja tunnetyö.

Ei tarttis kuitenkaan sillai hoitaa niin kuin hoidetaan. Että tavallaan se on että asiakas käy siinä ja se on siinä. (Haast. 2)

Uranarratiiveja leimasi voimakkaasti itsensä etsimisen näkökulma ja ajatus siitä, että työn tulisi ilmentää omaa persoonallisuutta. Kerronnassa korostettiin mielekkään työn merkitystä omalle hyvinvoinnille, ja itselle sopivan työnkuvan aktiivista tavoittelua. Green care -yrittäjyyttä uranarratiivin loppuratkaisuna perustellaan ennen kaikkea yrittäjyyteen liittyvän vapauden kautta.

On sitä semmosta vähän taitelijaotettakin, että haluaa olla sen oman työnsä herra. Tehdä sitä mitä haluaa. Ihan sen oman hyvinvoinnin kannalta myöskin, että en ole koskaan ajatellut, että lähdän rahan perässä jonnekin töihin, vaan että sen työn pitää olla semmosta, että se on mielekästä ja mä tykkään siitä ja nautin siitä. Voin itse määritellä sitten sen, että teen tosiaan sitä mitä haluan. (Haast. 3)

Ehyt yhden ammatin puitteissa etenevä uraputki ei uranarratiiveissa näyttäytynyt tavoiteltavana, vaan uran erilaiset sivujuonteet tuodaan esille luontevasti siihen kuuluvana osana. Useille haastateltaville oli työelämän kuluessa kertynyt koulutusta ja työkokemusta monilta eri ammattialoilta, jolloin uraan kuului vaihteita, jossa sosiaali- ja terveysalan ammattiin oli otettu etäisyyttä. Työuran kulkuun oli ollut vaikuttamassa ennen kaikkea se, minkä haastateltava kulloinkin oli kokenut mielenkiintoiseksi.

Mulla vähän kävi niin, että kun mä heti siitä lähihoitajakoulusta menin eräopaskouluun, niin mulla oli semmonen. Mä tavallaan hurahdin siihen luontojuttuun niin, että mä halusin tehdä niitä vähän aikaa. (Haast. 1)

Green care -yrittäjyyden tärkeimpänä sisältönä tuodaan esille mahdollisuus omiin vahvuuksiin nojaavan työn luomiseen. Green caren näkeminen vaihtoehtoisena uramahdollisuutena liittyy mielenkiintoisesti viimeaikaisessa uratutkimuksessa esille tulleeseen ajatukseen työurien yksilöllistymisestä. Vallalla olevan näkemyksen mukaan työurasta on yhä enenevässä määrin tulossa ihmisen henkilökohtainen projekti. Ura näyttäytyy yksilöllisenä, elinikäisenä oppimisprosessina, jota luodessa rajanveto työ- ja yksityiselämän välillä hämärtyy. Haastateltavien kohdalla green care -yrittäjyyden valintaan oli ollut vaikuttamassa monipuolinen, eri ammattialoilla tapahtunut työura sekä pyrkimys tuoda harrastusten parissa kertyneitä tietoja ja taitoja osaksi yrittäjyyttä.

Haastateltavat suhtautuivat myönteisesti green caren parissa tehtävään kehittämistyöhön, jonka uskottiin osaltaan vaikuttavan alaan kohdistuvan kiinnostuksen kasvuun ja palvelujen kysyntään. Green care -yrittäminen esitetään uranarratiiveissa innovatiivisuutena, ja oman liikeidean kekseliäisyys tuotiin esille yhtenä yrityksen kannattavuuden edellytyksenä. Tämän vuoksi green care -yrittäjien uria voi luonnehtia portfoliouriksi, joissa korostuu yksilön osaaminen, osaamisen tuotteistaminen ja sen myyminen (Koivunen ym. 2012, 12). Yrittämisen innovatiivisuudesta huolimatta, haastateltavat toivat esille, että omalla kohdalla green care -yrittäjyyden valintaan oli ollut ennen kaikkea vaikuttamassa halu tehdä työtä hyvinvoinnin tuottamisen parissa. Ammatin vaatimuksista ei oltu luovuttu siinä mielessä, että työn tärkeimpänä ytimenä nähtiin mahdollisuus vaikuttaa positiivisesti toisen ihmisten elämään, vaikkakin asiakasryhmät nähtiin paljon laveammin, kuin perinteisessä sosiaali- ja terveyspalvelun työssä.

Mun se lähtökohtanen idea on se, että mä haluan viedä ihmisiä luontoon ja opettaa luonnosta ja tavallaan se ...välineeksi myös niinku sellaseen, voisko sanoa itsehoitoon. Että sitten siitä lähtökohdasta mä en haluaisi koskaan rajata, sitä että pelkästään ne joilla on jotain ongelmia, pääsisi sinne luontoon. (Haast. 1)

Oma toiminta vihreän voiman -yrittäjänä koettiin sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta tärkeänä, sillä green carella nähtiin olevan rooli sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ehkäisyssä. Ammatillisen koulutuksen green care -yrittämisen taustalla koettiin antavan yrittäjälle uskottavuutta. Alalla kertynyt työkokemus toimi narratiiveissa yrittämisen resursseina, vaikkakaan vihreän voiman yrittämisessä omaa ammatillisuutta ei päässyt niin suoraan hyödyntämään, kuin jos kyseessä olisi sosiaali- ja terveysalan palvelu.

7. GREEN CARE -YRITTÄJYYS KOETTUNA JA KERROTTUNA

Pyrkimyksenäni oli sisällönanalyysin avulla eritellä green care -yrittäjien uranarratiiveista keskeiset niiden kulkua kuvaavat teemat. Analyysin tuloksena piirtyi kuvaus siitä, mitä seikkoja haastateltavat toivat esille tärkeimpinä oman green care -yrittäjyytensä valinnan tausta- ja motivaatiotekijöinä. Narratiivisen otteen sekä työurien kattavan kuvauksen kautta pyrin tuomaan esille niitä sosiaali- ja terveysalan ammatteihin liittyviä kulttuurisia rakenteita, jotka olivat ohjaamassa työuran kokemista ja kertomista.

Green care on alana hyvin hajanainen, ja käytännössä alan yrittäjyys voi merkitä hyvin monentyyppisten palveluiden tarjoamista. Alan epäyhtenäisyys tulee ilmi myös siinä, että suomalaisessa green caren kehittämistyössä on ollut tapana jakaa green caren harjoittajat kahteen, sen mukaan onko kyseessä varsinainen sosiaali- ja terveysalan yrittäjyys vai yleisemmin hyvinvointia tukeva yrittäjyys. Vihreän voiman käsitteellä on kuvattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tarjoamaa kuntoutusta, terapiaa ja hoivaa, kun taas vihreällä voimalla viitataan väljemmin luontoa hyödyntäviin virkistysten ja voimaantumisen palveluihin. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkökulmasta nämä kaksi yrittämisen muotoa näyttäytyvät hyvin erilaisina uravaihtoehtoina. Tästä huolimatta tarkastelemissani uranarratiiveissa oli havaittavissa runsaasti samankaltaisuuksia, riippumatta siitä, millainen oli yrityksen tarjoaman palvelun suhde ammatillisiin vaatimuksiin.

Uranarratiivien analyysin alussa tarkastelin sitä, miten haastateltavat kuvailivat sosiaali- ja terveysalalle päätymistään ja ammattiin sopeutumistaan. Haastateltavat kokivat omien luonteen- ja persoonallisuuden piirteiden sekä lapsuuden kokemusten muodostavan taustan ammatilliselle suuntautumiselleen. He toivat esille ammattinsa mielekkyyden ja monipuolisuuden, eikä green care -yrittäjyyden valintaa perusteltu ammatin valinnan epäonnistumisen kautta. Keskeistä uratarinoiden kululle oli koulutuksen arvostus, ja sen kautta muodostuva käsitys eettisestä ja vastuullisesta ammatillisesta toiminnasta.

Toisekseen tarkastelin sitä, miten kiinnostuksen green care -yrittäjyyttä kohtaan kerrottiin heränneen. Suurimmalla osalla haastateltavista idea luonnon liittämistä osaksi hyvinvointipalvelun tarjoamista oli tullut esille omana keksintönä henkilökohtaisen mielenkiinnon johdantelemana. Uratarinoihin sisältyi runsaasti kuvausta eläimiin ja luontoon liittyvistä harrastuksista ja omakohtaisista kokemuksista siitä, millaisia hyvinvointivaikutuksia green care -menetelmillä on. Toisaalta green care -yrittäjyyttä pohjustettiin tuomalla esiin julkisella sektorilla koettuja ongelmia. Taustalla oli kokemuksia työelämässä vallitsevasta kiireestä ja sen aiheuttamasta uupumisesta, mutta narratiiveissa oli havaittavissa myös yleisempää kriittisyyttä erityisesti laitoksissa tehtävää hoivatyötä kohtaan.

Analyysin viimeisessä vaiheessa erittelin kolme teemaa, jotka kuvasivat, mitä green care -yrittäjät pitivät omassa toiminnassaan sisällöllisesti kaikkein tärkeimpänä. Etenkin sosiaalialan yrittämisessä korostui toiminnan eettisyys. Työura julkisella puolella ei näyttäytynyt tavoiteltavana, sillä sen ei omien kokemusten nähty tarjoavan mahdollisuuksia tarjota asiakkaille riittävän hyvää hoivaa. Muutosta green care- yrittäjäksi rakennettiin narratiiveissa siten, että vaihtoehtona olisi ollut joko ammatillinen kriisiytyminen, ammattiin liittyvien arvojen toteutumattomuuden vuoksi, tai sellaisen yrityksen perustaminen, jossa ammatin eettiset vaatimukset pääsisivät toteutumaan.

Toisaalta green care -yrittäjyys näyttäytyy luontoavusteisten menetelmien hallintana osana sosiaali- ja terveysalan ammattitaitoa. Ammatillisen erikoistumisen teema on esillä etenkin niissä ammateissa, joissa green careksi laskettavia menetelmiä on jo vanhastaan ollut käytössä. Esimerkiksi toimintaterapiassa eläinavusteisuutta ja puutarhanhoitoa on ollut ammatin sisällä käytössä pitkään, samoin kuin maatilan töitä on käytetty kuntouttavana elementtinä sosiaalityössä. Julkisen puolen ei haastateltavien kokemuksissa nähdä tarjoavan tarpeeksi mielenkiintoisia tehtäviä, joten oman ammattitaidon kehittämisen näkökulmasta yrittäjyys on ratkaisu, jonka avulla työuralla pääsee etenemään.

Kolmanneksi green care -yrittäjyys nähdään uranarratiiveissa vaihtoehtoisena uramahdollisuutena. Kerronnassa nojaututaan siihen, että työn on kuvastettava omaa persoonallisuutta, jolloin itsensä etsimisen näkökulma on tarinoissa voimakkaasti läsnä. Green

care näyttäytyy uudenlaisena innovatiivisena ammattina, jonka parissa on mahdollista yhdistää luovasti monipuolisen uran aikana kertyneitä tietoja ja taitoja. Teema korostui etenkin vihreää voimaa harjoittavien yrittäjien kohdalla, ja sen avulla kerronnassa perusteltiin osittaista etäisyyden ottoa sosiaali- ja terveysalan ammattiin.

Yksittäisen yrittäjän uranarratiivissa tietyt yrittäjyyden sisältöä kuvaavat teemat usein korostuivat, toisten jäädessä taka-alalle. Jonkin tietyn teeman korostumiseen oli vaikuttamassa etenkin se, millaista ammatillisuuden astetta green care -yrityksen harjoittamisessa vaadittiin. Toisaalta eri teemat saattoivat kattavasti esiintyä yhdenkin ihmisen uranarratiivissa. Tämä johtui usein jo siitä, että yrittäjällä saattoi olla sekä vihreän voiman että vihreän hoivan toimintaa. Tällainen eri green caren alojen yhdistäminen tulee luultavasti tulevaisuudessa lisääntymään, sillä green caren kehittämisessä yrityksiä on pyritty aktiivisesti ohjaamaan monipalveluyritysten suuntaan. Tällöin yrityksellä on sekä sosiaali- ja terveystalvelujen asiakkaita että yksityisiltä markkinoilta tulevaa kysyntää. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009, 88.) Lisäksi green care -yritykset usein sijaitsevat harvaan asutuilla seuduilla, jolloin monien erilaisten palveluiden tarjoaminen saman yrityksen puitteissa voi olla ainoa tapa saada riittävästi asiakkaita (Sinkkonen & Rissanen 2004, 225).

Kertoessaan työurastaan ihminen valikoi, mitä kertoo ja toisaalta jättää kertomuksensa ulkopuolelle. Kertomusta ei narratiivisen tutkimuksen lähtökohtien mukaan voi pitää objektiivisena kuvauksena, joka olisi sellaisenaan olemassa ennen kuin sitä aletaan tuottaa. Sen sijaan kertomusten totuutta on pikemminkin lähestyttävä kerrottuna konstruktiona (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 43). Työurasta kerrotaan eri tilanteissa erilainen tarina ja siitä nostetaan esille sellaisia tapahtumia ja kokemuksia, jotka tilanteeseen nähden tuntuvat tarinan kannalta olennaisilta. Uratarinan luominen on täten sosiaalinen prosessi, jota kehystävät kulttuuriset normit ja ymmärrys. (Cohen ym. 2004, 411.)

Green care -yrittäjien uranarratiiveissa oli pohjimmiltaan kyse uralla tapahtuvan muutoksen kuvailusta. Haastateltavat kertoivat uransa tarinan siten, että green care -yrittäjyys näyttäytyi perusteltuna ja johdonmukaisena tapahtumana omalla työuralla. Urien koherenssia voikin pitää paitsi sosiaalisena, mutta myös psykologisena vaateena (Komulainen & Sinisalo 2006, 152).

Green care -yrittäjyys näyttäytyy helposti havaittavana, objektiivisena muutoksena työuralla. Tutkielmaa varten kerätyn narratiivisen aineiston kautta huomio kiinnittyi kuitenkin ennen kaikkea uralla tapahtuneen muutoksen subjektiivisiin puoliin. Urateorioiden mukaan ihmisen subjektiivinen ura muodostuu kriisivaiheiden ja tasaisten kehityskausien vuorotellussa. Kriisivaiheen aikana yksilö arvioi uransa mielekkyyttä, punnitsee arvojaan ja pyrkii luomaan tasapainon omien työhön liittyvien tavoitteiden ja työelämän tarjoamien mahdollisuuksien välille. (Almiala 2008, 17; Lähteenmäki 1995, 36–37.) Tällaista uran kriisiytymistä tai käymisvaihetta oli havaittavissa narratiiveissa myös green care -yrittäjyyden taustalla. Muutoshalukkuuteen olivat ohjaamassa työelämässä koetut pettymykset ja stressi sekä pohdinta omista ammatillisista tavoitteista ja niiden saavuttamisesta. Toisaalta uramuutoksen lähtökohtana tuotiin yhtä lailla esille, kriisitytymisen sijaan, muutoksen tapahtuminen vähitellen ajautumalla. Yrittäjyyden valinta oli edennyt intuitiivisen kouluttautumisen kautta tai siten, että pikkuhiljaa harrastuksia ja mielenkiinnon kohteita yhdistelemällä oli muokkautunut itseä kiinnostava yrittämisen muoto.

Green care -yrittäjien työuran kokemisen ja kertomisen voi sanoa rakentuneen voimakkaasti sosiaali- ja terveysalan ihanteisiin ja tarinankertomisen malleihin nojaten. Toisaalta urasta kertoessaan haastateltavat liittivät kertomuksiinsa myös niitä työuran kertomisen rakennusaineita, joita green caren -yrittäjyyteen liittyvässä kehittämistyössä on tuotu esille. Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet parhaillaan käynnissä oleviin alan kehittämishankkeisiin, ja he olivat peilanneet omaa yrittämistään hankkeissa esitettyihin näkemyksiin. Green caren kehittäjien yhteisöön kuuluminen olikin luultavasti osaltaan vaikuttamassa siihen, että uranarratiiveista löytyy paljon yhteneväisyyttä.

Green caren kehittämistyössä ala on esitelty sosiaalisena innovaationa, ja tämä näkökulma oli ohjaamassa green care -yrittäjien uranarratiiveja monin paikoin. Sosiaalisen innovaation määritelmässä korostetaan monesti innovaation synnyn tarvelähtöisyyttä. Innovaationa green care on syntynyt eri toimijoiden havaitsemista tarpeista. (Soini ym. 2011, 327.) Haastateltavat toivat esille tarpeen sosiaali- ja terveysalan uusiutumiseen sekä näkivät myös roolinsa maaseudun elinkeinojen kehittäjinä. Toisaalta green caren liittyvissä sosiaalisen innovaation määritelmässä

on korostettu sitä, että toimintatapa yhdistää uudella tavalla monia eri toimialoja, kuten luonnonvara-, matkailu- tai sosiaali- ja terveysalaa (Yli-Viikari ym. 2009, 15). Tämä green caren määritelmä nosti esille kerrontaa, jossa huomio kiinnittyi sosiaali- ja terveysalan ammattitaidon lisäksi havaitsemaan myös muunlaisia elämän aikana kertynyttä osaamista. Haastateltavat tarkastelevat omaa työuraansa laajasti, tuoden esiin sen, että elämänsästä oli mahdollista löytää kokemuksia, harrastuksia, mielenkiinnon kohteita osaksi ammattia ja yrittäjyyttä.

8. LOPUKSI

Tämän tutkielman tarkoituksena oli vastata kysymykseen, millaisia kokemuksia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on green care -alan ja siihen kuuluvan yrittäjyyden käynnistymisestä Suomessa. Aiheen käsittelyn tein tarkastelemalla narratiivisen haastatteluaineiston avulla sellaisten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työuria, jotka olivat päätyneet green care -yrittäjyyteen. Tavoitteena oli selvittää henkilökohtaisia kokemuksia green care -yrittäjyydestä, unohtamatta sitä, että ihmisen kokemiseen vaikuttaa aina sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti.

Green caren käsitteen Suomeen tuomisen taustalla on yleisesti jaettu käsitys hyvinvointiyrittäjyyden kaupallisen merkityksen kasvusta tulevaisuudessa. Julkisen hallinnon tavoitteena on ollut green care -toimintamallin tunnetuksi tekeminen, ja alan yrittäjyyden houkuttelevuuden lisääminen. Alaan liittyvien kehittämishankkeiden käynnistämisen kautta on pyritty saamaan toimintatapa näyttäytymään houkuttelevana uravaihtoehtona myös sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien silmissä. Pienyrittäjät ovat olleet useimpien green care -hankkeiden keskiössä, jolloin mielenkiintoiseksi kysymykseksi nousee se, kuinka merkittävänä kiinnostusta green care -toimintaan voi pitää yksittäiselle ihmiselle yrittäjyyspäättöstä selittävänä tekijänä. Julkisen hallinnon taholta yrittäjyyden houkuttelevuuden lisäämiseen pyritään usein vaikuttamalla yrittämisen toimintaedellytyksiin sekä yrittäjäuran taloudellisiin kannustimiin. Yrittäjyyttä ei kuitenkaan tulisi tarkastella yksinkertaistaen sitä vain älylliseksi tai taloudelliseksi kysymykseksi, vaan huomio tulisi kiinnittää myös yrittäjäksi ryhtymisen inhimillisiin ja kulttuurisiin puoliin. (Hägg 2011, 15.) Tämän vuoksi olen tutkielmassani keskittynyt tuomaan esille sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten nousevia arvoja ja normeja sekä alan ammattilaisten käsityksiä yrittäjyydestä ja siihen liittyvistä motiiveista.

Perinteisesti yrittäjyyden valinnan kynnys sosiaali- ja terveysalalla on nähty korkeana. Aiempien tutkimusten valossa yrittäjäksi ryhtymisen ehtona voi pitää kokemusta koulutuksen ja työkokemuksen kautta saavutetusta korkeasta ammattiosaamisesta. (Österberg-Högstedt 2009, 51.) Green caren mahdollisuus on siinä, että se voi osaltaan tukea kokemusta ammatillisuudesta ja ammattitaidon kehittymisestä, etenkin jos green careen liittyvä tutkimustieto tulevaisuudessa lisääntyy.

Toisaalta green care -yrittäjyys merkitsee usein sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselle osittaista alan vaihtoa, jolloin oma ammatti ei suoraan toimi yrittämisen resurssina. Tämä tutkielma osoitti, että green care -yrittämisen taustalla oli nähtävissä halu luoda yksilöllistä työtä omiin vahvuuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin nojautuen. Ura nähdään green care -yrittäjien kertomuksissa voimakkaasti henkilökohtaisena projektina, johon kuuluu oman ammattitaidon ja persoonan tuotteistaminen ja markkinointi. Sosiaali- ja terveysalan ammatti ja siinä kertynyt työkokemus koettiin tärkeäksi, sillä niiden avulla omaa osaamista oli mahdollista tuoda esille.

Narratiivisuudella viitataan tiedon luonteeseen, tutkimusaineiston laatuun sekä aineiston analyysin tapoihin. Tämän lisäksi narratiivisuuden käsite on liitetty kertomusten käytännölliseen merkitykseen ammatillisena työvälineenä, esimerkiksi psykoterapiassa, sosiaalityössä ja kuntoutuksessa. (Heikkinen 2001, 125.) Vaikka tämä viimeinen narratiivisuuden määritelmä jää tämän tutkielman ulkopuolelle, green care -yrittäjyyden kehittämisen näkökulmasta on mielenkiintoista, että narratiivisuus on käytetty menetelmä myös uraohjauksessa. Narratiivisesti suuntautuneessa työuran ohjauskeskustelussa keskeisenä tavoitteena on pyrkiä rikastamaan ohjattavan työuran tarinaa. Keskustelun kautta etsitään vaihtoehtoisia tarinoita ja tutkitaan työuran tapahtumia uudennlaisista näkökulmista. (Helander & Seinä 15–16, 2005.) Green care -yrittäjyyttä harkittaessa työuran narratiivisella hahmottamisella on oma merkityksensä osana yrittäjäksi ryhtymisen prosessia, sillä urakertomuksen tuottamisen voi hahmottaa olevan keskeinen ammatillisen kasvun väline.

LÄHTEET

Almiala, Mariikka (2008) Mieli paloi muualle. Opettajan työuran muutos ja ammatillisen identiteetin rakentuminen. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 128. Joensuu.

Anttonen, Anneli ja Zechner, Minna (2009) Tutkimuksen lähestymistapoja hoivaan. Teoksessa: Anttonen, Anneli, Valokivi, Heli ja Zechner (toim) Hoiva. Tutkimus, politiikka ja arki. Vastapaino, Tampere. 16–53.

Borgman Merja (1998) Miten sosiaalialan työntekijöiden ammatilliset tulkinnat rakentuvat? Stakes, Tutkimuksia 95, Helsinki.

Cohen, Laurie ja Mallon, Mary (2001a) Time for a change? Women's accounts of the move from organizational careers to self-employment. British journal of management, Vol. 12, 217–230.

Cohen, Laurie ja Mallon, Mary (2001b) My brilliant career? Using stories as a methodological tool in careers research. International studies of management & organization. Vol. 31, No. 3, 48–68.

Cohen, Laurie; Duberley, Joanne ja Mallon, Mary (2004) Social constructionism in the study of career: Accessing the parts that other approaches cannot reach. Journal of vocational behavior 64. 407–422.

Collin, Audrey (1998) New challenges in the study of career. Personnel review. Vol. 27 No 5, 412–425.

Dessein, Joost (2008) Introduction. Teoksessa: Dessein, Joost (toim.) Farming for health. Proceedings of the community of practice farming for health. ILVO, Social Sciences unit, Merelbeke, Belgia, 11–23. [Viitattu 1.10.2012] Saatavissa: <http://www.scribd.com/doc/60146090>

Ekonen, Marianne (2007) Moninaiset urat – Narratiivinen tutkimus naisjohtajien urakehityksestä. Väitöskirja, Taloustieteiden tiedekunta N:o 170/2007. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 1.10.2012]

Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18527/URN_NBN_fi_jyu-200801291112.pdf?sequence=1

Elings, Marjolein ja Hassink, Jan (2006) Farming for health in Netherlands. Teoksessa: Hassink, Jan ja van Dijk, Majken (toim) Farming for health. Green care farming across Europe and the United States of America. Springer, Dordrecht, 163–179.

Eteläpelto, Anneli ja Vähäsantanen, Katja (2006) Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa: Eteläpelto, Anneli ja Onnismäa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. Vuosikirja. Dark, Vantaa. 26–49.

Forsman, Sinikka (2010) Sosiaalityöntekijän jaksaminen ja jatkaminen lastensuojelussa. Henkilökohtaisen ja muodollisen uran rajapinnoilla. Tutkimushankkeen loppuraportti kesäkuussa 2010. Sähköinen julkaisu.

http://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-2062.pdf

Green Care Finland (2012a) Mitä on green care?

<http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko?name=MitaOnGreenCare&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>

Viitattu 8.11.2012.

Green Care Finland (2012b) Näillä sivuilla esitellään tutkimus- ja hanketoimintaa.

<http://www.gcfinland.fi/Kehittaminen?name=hanke&parentName=Kehittaminen&parentSubName=Kehittaminen>. Viitattu: 8.11.2012.

Hasanen, Kirsi (2004) Hoivaa ja liiketoimintaa? Tarinoita elannosta, etiikasta ja ammatillisuudesta. Työelämän tutkimus, No 2–3/2004. 135–144.

Hassink, Jan ja van Dijk, Majken (2006) Farming for health across Europe: comparison between countries, and recommendations for a research and policy agenda. Teoksessa: Hassink, Jan ja van Dijk, Majken (toim) Farming for health. Green care farming across Europe and the United States of America. Springer, Dordrecht, 347–357.

Haubenhof, Dorit Karla; Elings Marjorein; Hassink, Jan ja Hine, Elizabeth (2010) The development of green care in Western European countries. *Explore: The Journal of Science and Healing*, 6 (2), 106–111.

Heikkinen, Hannu L.T. (2001) Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa: Aaltola, Juhani ja Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus, Jyväskylä. 116–132.

Heinonen, Jarna; Kovalainen, Anne; Kovalainen, Kaisu; Pukkinen, Tommi ja Österberg, Johanna (2006) Palkkatyöstä yrittäjäksi. Tutkimus yrittäjäksi ryhtymisen reiteistä sosiaali- ja terveystalalla sekä kaupallisella ja teknisellä alalla. Työpoliittinen tutkimus 297, työministeriö. Hakapaino, Helsinki.

Helander, Jaakko ja Seinä, Seppo (2005) Mielen malleista ohjaustodellisuuteen. Ohjausteorioiden opinto-ohjaajakoulutuksessa. Teoksessa Lerkkanen, Jukka (toim.) Opinto-ohjauksen tarkoitus. Opinto-ohjaajakoulutuksen 20-vuotisjuhlajulkaisu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 51. 13–18. Sähköinen julkaisu: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-201-1>

Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni ja Liebkind, Karmela (2001) Johdatus sosiaalipsykologiaan. Edita, Helsinki.

Henriksson, Lea ja Wrede, Sirpa (2004) Hyvinvointityön ammattien tutkimus. Teoksessa: Henriksson, Lea ja Wrede, Sirpa (toim.) Hyvinvointityön ammatit. Yliopistopaino Helsinki. 9–19.

Huuskonen, V. (1992) Yrittäjäksi ryhtyminen. Teoreettinen viitekehys ja sen koettelu. Turun kauppakorkeakoulun laitoksen julkaisuja A-2:1992, Turku.

Hytti, Ulla (2003) Stories of entrepreneurs: narrative construction of identities. Turun kauppakorkeakoulu, Turku.

Hyvinvointia luonnosta. Liite työpajatyöskentelyyn (2012) Green care -koulutusten kehittäminen Suomessa -työpaja. 22.3.2012, Tampere.

Hyvärinen, Matti ja Löyttyniemi, Vappu (2005) Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa: Ruusu vuori, Johanna ja Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere. 189–222.

Hyvärinen, Matti (2006) Kerronnallinen tutkimus. Sähköinen julkaisu. Saatavissa: http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf

Hägg, Outi (2011) Yrittäjyysvalmennus ja yrittäjäidentiteetti. Tampereen yliopistopaino, Tampere.

Häggman, Mirja ja Liikanen, Irma (1997) Sosiaali- ja terveysalan yritysopas. Otava, Helsinki.

Ilmarinen, Katja (2010) Valtakunnalliset ja maakunnalliset GC-hankkeet. [Päivitetty 6.10.2010] Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1366/Valtakunnalliset_ja_maa_kunnalliset_GC_hankkeet.pdf

Isoherranen, Kaarina; Rekola, Leena ja Nurminen, Raija (2008) Enemmän yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö. WSOY, Helsinki.

Jankkila, Hilka (2012) Luontoperustaisen palvelu- ja yritystoiminnan kehityksen ehtoja. Teoksessa: Jankkila, Hilka (toim.) Green care. Hyvinvointia pohjoisen luonnosta. Rovaniemen

ammattikorkeakoulu, julkaisusarja C30. Verkkojulkaisu: <http://archive-fi.com/page/36961/2012-06-04/https://arkki.ramk.fi/RAMK/julkaisutoiminta/Julkaisut/RAMK%20C%2030%20Green%20Care%20hyvinvointia%20pohjoisen%20luonnosta.pdf>

Johansson, Anders W. (2009) Regional development by means of broadened entrepreneurship. European planning studies. Vol 17, No. 8, August 2009. 1205–1223.

Julkunen, Raija (2004) Hyvinvointipalvelujen uusi politiikka. Teoksessa: Henriksson, Lea ja Wrede, Sirpa (toim.) Hyvinvointityön ammatit. Yliopistopaino, Helsinki. 168–186.

Julkunen, Raija (2006) Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. STAKES. Gummerus, Vaajakoski.

Kainlauri, A. 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. Juva: WSOY.

Ketola, Outi ja Kevätsalo, Kimmo (1994) Ammatti vai elämäntehtävä? Sosiaali- ja terveydenhuollon työ ja organisaatiot murroksessa. Painatuskeskus, Helsinki.

Koiranen, Matti (1993) Ole yrittäjä. Ulkoinen ja sisäinen yrittäjäys. Tammer-Paino, Tampere.

Koivunen, Minna; Lämsä, Anna-Maija ja Heikkinen, Suvi (2012) Ura siirtymät muuttuvassa työelämässä. Analyysi urasiirtymän käsitteestä. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu, working paper No 371/2012. [Viitattu 12.10.2012] Saatavissa: <https://www.jyu.fi/jsbe/tutkimus/julkaisut/workingpaper/wp371>

Komulainen, Katri ja Sinisalo, Pentti (2006) ”Mul on amerikkalaisten työajattelumalli” Itsensä työllistävien naisten urakertomukset ja yrittäjäminä. Työelämän tutkimus 3/2006. 149–159.

Kröger, Teppo (2009) Hoivapolitiikan rajanvetoja. Teoksessa: Teoksessa: Anttonen, Anneli, Valokivi, Heli ja Zechner (toim) Hoiva. Tutkimus, politiikka ja arki. Vastapaino, Tampere. 99–125.

Laiho, Anne ja Ruoholinna, Tarita (2008) Terveysalan ammattilaisten koulutuspuhe: erontekoja, nostalgiaa sekä koulutuksen ja työn epäsuhtaa. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008):1. 36–51.

Lähteenmäki, Satu (1992) ”Mikä sille nyt tuli?” eli Työura ja sen kriisivaiheet urakäyttäytymisen yksilöllisten erojen kannalta tarkasteltuna. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja D-2:1992. Turun kauppakorkeakoulun monistamo, Turku.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (2009) Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi. Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2009–2013. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 5/2009, Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 10.9.2012] Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/23344/YTR5_2009_Maaseutupoliittinen_kokonaisohjelma_2009_2013.pdf

Martinkauppi-Vanninen, Kaisa (2000) Millainen on hyvä sairaanhoitajayrittäjä. Teoksessa: Pellinen, Sinikka (toim.) Sairaanhoitaja yrittäjänä. Osaaminen menestykseksi – eettisyys lähtökohtana. Suomen sairaanhoitajaliitto. Tummavuoren kirjapaino, Vantaa.

MTK (2012) Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, www-sivut. Hoivapalveluilla uutta nostetta maaseudulla. Päivitetty: 12.6.2012. [Viitattu 24.9.2012]

http://www.mtk.fi/yrittajyys/yrittajyytta_maaseudulla/hoivapalvelut/fi_FI/hoivapalveluilla_nostetta/

Ornstein, Suzyn ja Isabella, Lynn A. (1993) Making sense of careers: a review 1989 –1992. Journal of management. Vol 19, No. 2. 243–267.

Pajala, Anu ja Törn, Anne (2012) Koulutuksen nykytila Suomessa ja osaamistarpeet. Esitelmä. Green care-koulutusten kehittäminen Suomessa -työpaja, 22.3.2012, Tampere.

Parsons, Stephen; Wilcox, Deborah ja Hine, Rachel (2010) What care farming is? International farming systems association Europe group. Overview of the workshops, WS 1.2 – Care farming:

Challenges and innovations across the domains of agriculture and social care, 230–238.
[Viitattu 2.10.2012] Saatavissa:

http://ifsa.boku.ac.at/cms/fileadmin/Proceeding2010/2010_WS1.2_Parsons.pdf

Partanen, Ulla; Lilja, Taina; Kurppa, Sirpa ja Soini, Katriina (2006) Farming for health in Finland. Teoksessa: Hassink, Jan ja van Dijk, Majken (toim) Farming for health. Green care farming across Europe and the United States of America. Springer, Dordrecht, 135–146.

Pentikäinen, Leena; Tuomaala, Mika; Lith, Pekka; Mursu, Anja ja Forsström, Jari (2009) Hyvinvointialan kehittäminen – peruskartoitukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Strategiset hankkeet. 32/2009. [Viitattu 2.10.2012] Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/23173/TEM_32_2009_strategiset_hankkeet.pdf

Relf, Paula Diane (2006) Theoretical models for research and program development in agriculture and health: avoiding random acts of research. Teoksessa: Hassink, Jan ja van Dijk, Majken (toim) Farming for health. Green care farming across Europe and the United States of America. Springer, Dordrecht, 1–20.

Rantanen, Manu ja Granberg Leo (2010) Hoiva-alan yhteisyritys maaseudun sosiaalisena innovaationa. Maaseudun uusi aika 3/2010, 43–49.

Rappe, Erja ja Malin, Minna-Helena (2010) Green care mielenterveystyössä. [Viitattu 29.10.2012] Saatavissa: <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/059.pdf>

Rauhala, Pirkko-Liisa (1994) Hoiva ja hoito ammattina. WSOY, Porvoo.

Rutanen Juha (2012) Green Care –koulutusten tarve ja tulevaisuuden näkymät. Esitelmä Green care -koulutusten kehittäminen Suomessa -työpaja. 22.3.2012, Tampere.

Saastamoinen, Mikko (1999) Narratiivinen sosiaalipsykologia – teoriaa ja menetelmiä. Teoksessa Eskola, Jari (toim.) Hegelistä Harréen, narratiivista Nudistiin. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 10. Kuopion yliopiston painatuskeskus, Kuopio. 165–192.

Sempik, Joe; Hine, Rache ja Wilcox, Deborah (2010) Green care: a conceptual framework. A report of the working group on the health benefits of green care. COST 866, Green Care in agriculture. Loughborough University. [Viitattu 10.9.2012] Saatavissa: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=cost%20866%20raport&source=web&cd=1&ved=0CD AQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.lboro.ac.uk%2Fresearch%2Fccfr%2Fgrowing_together%2FGreen%2520CareA%2520Conceptual%2520Framework.pdf&ei=HyqZT6PyO8eztAa5zfS2AQ&usg=AFQjCNHmguJIJYpbXJsbWrSBru8IVIOsKA&cad=rja

Sinkkonen, Sirkka ja Rissanen, Sari (2004) Hoivayrittäjäyys hyvinvointivaltiossa. Teoksessa: Rissanen, Sari ja Sinkkonen, Sirkka (toim.) Hoivayrittäjäyys. PS-kustannus, Jyväskylä.

Soini, Katriina (2007) Maatiaiseläinten monet arvot. Teoksessa: Lilja, Taina ja Karja, Miia (toim.) Alkuperäisrotujen säilyttämisen taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset lähtökohdat. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. 17–40.

Soini, Katriina; Ilmarinen, Katja; Yli-Viikari, Anja ja Kirveennummi Anna (2011) Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka, 76 (3). 320–331.

Soini, Katriina (2012) Development of green care in Finland. Teoksessa: Berget, Bente; Lidfors, Lena; Pálsdóttir, Anna Maria; Soini, Katriina ja Thodberg, Karen (toim.) Green care in the Nordic countries – a research field in progress. Report from the Nordic research workshop on green care in Trondheim, June 2012. 13–15. [Viitattu 10.9.2012] Saatavissa: http://www.regjeringen.no/upload/LMD/Vedlegg/Brosjyrer_veiledere_rapporter/Rapport_Green_care.pdf

Sullivan, Sherry E. (1999) The changing nature of careers: a review and research agenda. *Journal of management*. Vol. 25, No 3, 457–484.

Suonsivu, Kaija (2003) Kun mikään ei riitä. Hoitotyöntekijöiden masennuksen kokemukset ja niiden yhteydet työyhteisötekijöihin. Juvenes Print, Tampere.

Söderback Ingrid, Söderström Marianne ja Schäländer Elisabeth (2004) Horticultural therapy: the "healing garden" and gardening in rehabilitation measures at Danderyd Hospital Rehabilitation Clinic, Sweden. *Pediatric Rehabilitation*, Vol. 7, issue 4. 245–260.

Sternberg Ester (2009) Healing spaces. The science of place and well-being. Harvard University Press.

THL (2011) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveystaloudessa 2009. Tilastoraportti 33/2011. [Viitattu 10.9.2012] Saatavissa: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr33_11.pdf

Taipale, Vappu; Lehto, Juhani; Mäkelä, Marjukka; Kokko, Simo; Muuri, Anu ja Lahti, Tuukka (2003) Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. WSOY, Porvoo.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus, Jyväskylä.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2009) Hyvinvointialan työ- ja elinkeinopoliittiset kehittämistavoitteet. [Viitattu 10.9.2012] Saatavissa: https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCMQFjAA&url=https%3A%2F%2Fwww.tem.fi%2Ffiles%2F24910%2FHyva_Hanke_Strategialinjaukset_net.pdf&ei=Ys9NUMi6F4qB4gTU-IDYDQ&usg=AFQjCNG-tMjpjjoMjWHjTKpbMLz3X5sLIQ

Vesala, Kari Mikko; Vihinen, Hilikka ja Kurki, Sami (2011) Yrittäjyyden edistämispolitiikan ja yrittäjien kohtaamisen lähtökohdat, muutokset ja paikalliset asemat. Teoksessa: Vesala, Kari Mikko ja Vihinen, Hilikka (toim.) Yritysten menestystarinat ja yrittäjyyden edistäminen. Tapaustutkimus yrittäjistä, kehittäjistä ja politiikkadiskursseista Suupohjan seutukunnassa. MTT Raportti 16, Juvenes-Print, Tampere. 8–16.

Virkkala, Seija (2008) Maaseutualueet ja pienet keskukset innovaatioympäristöinä. Teoksessa: Mustikkamäki, Nina ja Sorarauta, Markku (toim.) Innovaatioympäristön monet kasvot. Tampereen yliopistopaino, Tampere. 80–107.

Wrede, Sirpa ja Henriksson, Lea (2004) Kahden kerroksen väkeä: kotihoidon ammatillinen uusjako. Teoksessa: Henriksson, Lea ja Wrede, Sirpa (toim.) Hyvinvointityön ammatit. Yliopistopaino Helsinki. 210–234.

Yli-Viikari, Anja; Lilja, Taina; Heikkilä, Katariina; Kirveennummi, Anna; Kivinen, Tapani; Partanen, Ulla; Rantamäki-Lahtinen, Leena ja Soini, Katariina (2009) Green care. Terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. [Viitattu 17.9.2012] Saatavissa: <http://www.mtt.fi/met/pdf/met141.pdf>

Yli-Viikari, Anja; Kirveennummi, Anna; Lilja, Taina ja Soini, Katriina (2010) Green Care: Sosiaalinen innovaatio maatalouden ja hyvinvointipalveluiden rajapinnassa. Maataloustieteen päivät 2010, Green care hoitomuotona. Päivitetty: 15.2.2010, <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/060.pdf>

Österberg-Högstedt Johanna (2009) Yrittäjänä ammatissaan sosiaali- ja terveysalalla. Yrittäjyyden muotoutuminen kuntatoimijoiden ja yrittäjien näkökulmasta. Turun kauppakorkeakoulu, Sarja A-3:2009. Uniprint, Turku